Temat lekcji	zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I. Europa i świat u progu nowożytności						
Wielkie odkrycia geograficzne	- Uwarunkowania i przyczyny wielkich odkryć geograficznych - Wyprawy Portugalczyków - Odkrycia Hiszpanów - Podróż dookoła świata - Znaczenie i konsekwencje wielkich odkryć geograficznych - Cywilizacje prekolumbijskie i ich osiągnięcia	- umiejscawia w czasie i przestrzeni: wyprawy odkrywcze Krzysztofa Kolumba (1492), Vasco da Gamy (1497–1498), Ferdynanda Magellana (1519–1522) - rozpoznaje postacie: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana - podaje przyczyny i uwarunkowania organizowania wielkich odkryć geograficznych z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych - podaje skutki wielkich odkryć geograficznych	- posługuje się pojęciem karawela - rozpoznaje postać Bartolomeu Diasa - omawia osiągnięcia: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana - podaje ludy prekolumbijskie zamieszkujące Amerykę Środkową i Andy - odnajduje na mapie zasięg kolonialnych posiadłości Portugalczyków i Hiszpanów - tłumaczy , na czym polegało przełomowe znaczenie wypraw Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba i Ferdynanda Magellana - omawia przebieg pierwszej wyprawy Krzysztofa Kolumba - charakteryzuje przebieg wyprawy Ferdynanda Magellana	- posługuje się pojęciami: busola, cywilizacja prekolumbijska - umiejscawia w czasie i przestrzeni: postanowienia traktatu w Tordesillas (1494), wyprawę odkrywczą Bartolomeu Diasa (1488) - rozpoznaje postać Bartolomeu Diasa - tłumaczy wpływ kryzysu gospodarczego w końcu XV w. na organizację wypraw odkrywczych - tłumaczy , dlaczego przyrządy nawigacyjne i nowe rodzaje okrętów były szczególnie ważne podczas wypraw oceanicznych - tłumaczy , na czym polegała wymiana pomiędzy Starym a Nowym Światem - podaje osiągnięcia cywilizacji Majów, Azteków i Inków	- posługuje się pojęciami: karaka, kwadrant, astrolabium, laska św. Jakuba - umiejscawia w czasie i przestrzeni: cywilizacje prekolumbijskie, założenie pierwszej posiadłości portugalskiej w Afryce (1415), pokonanie przesmyku łączącego Amerykę Północną z Południową przez Hiszpanów (1513) - rozpoznaje postacie: Juana Sebastiána Elcaño, Ameriga Vespucciego - omawia rolę Izabeli Kastylijskiej i Ferdynanda Aragońskiego w organizowaniu wypraw do Nowego Świata - zestawia przebieg wypraw odkrywczych Portugalczyków i Hiszpanów - tłumaczy znaczenie wyprawy Ameriga Vespucciego dla wiedzy	- dokonuje oceny skutki wielkich wypraw odkrywczych dla Europejczyków

					geograficznej Europejczyków - opisuje uwarunkowania i następstwa wielkich odkryć geograficznych, uwzględniając ich aspekt polityczny, gospodarczy, społeczny i kulturowy	
Konkwista i gospodarcze skutki ekspansji kolonialnej	- Geneza i początki konkwisty w Ameryce - Podbój państwa Azteków - Podbój imperium Inków - Imperium portugalskie - Handel kolonialny - Niewolnictwo w Nowym Świecie - Model gospodarczy europejska po odkryciach geograficznych - Następstwa ekspansji kolonialnej	- posługuje się pojęciami: konkwista, konkwistador, dualizm gospodarczy, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, pańszczyzna - umiejscawia w czasie i przestrzeni: podboje Hernána Cortésa (1519–1521), Francisca Pizarra (1530–1533) - odnajduje na mapie podział Europy będący konsekwencją dualizmu w rozwoju gospodarczym kontynentu	- posługuje się pojęciami: metropolia, faktoria, kompania handlowa, manufaktura, inflacja, płodozmian, folwark, wczesny kapitalizm - odnajduje na mapie zasięg kolonialnych imperiów Hiszpanii i Portugalii w Ameryce - omawia przebieg podbojów Hernána Cortésa i Francisca Pizarra - tłumaczy przyczyny sukcesów konkwistadorów w Nowym Świecie - podaje czynniki decydujące o powstaniu gospodarki wczesnokapitalistycznej	- posługuje się pojęciami: giełda towarowa, rolnictwo intensywne, rolnictwo ekstensywne - umiejscawia w czasie i przestrzeni: odkrycie Brazylii przez Portugalczyków (1500) - rozpoznaje postacie: Montezumy, Atahualpy - przedstawia organizację i funkcjonowanie kolonialnego imperium portugalskiego - tłumaczy , na czym polegał model handlu w ramach tzw. złotego trójkąta - przedstawia zmiany w handlu europejskim	- umiejscawia w czasie: zakaz czynienia niewolników z Indian (1543) - rozpoznaje postać Tupaca Amaru - omawia osiągnięcia Pedra Cabrala - omawia etapy hiszpańskich i portugalskich podbojów kolonialnych - opisuje skutki ekspansji kolonialnej Europejczyków, uwzględniając ich aspekt polityczny, gospodarczy, społeczny i kulturowy - opisuje czynniki, które zadecydowały o powstaniu gospodarki	- dokonuje oceny skutki ekspansji kolonialnej dla Europejczyków i ludów kolonizowanych - dokonuje oceny postępowanie Europejczyków wobec rdzennych mieszkańców Ameryki - dokonuje oceny skutki gospodarcze i społeczne dualizmu gospodarczego w Europie w XVI w

		- podaje skutki ekspansji kolonialnej Europejczyków z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych - tłumaczy , dlaczego doszło do zjawiska dualizmu gospodarczego w Europie w XVI w	- przedstawia rozwój gospodarczy Europy Zachodniej w XVI w - omawia funkcjonowanie gospodarki w Europie Środkowo-Wschodniej w XVI w	wywołane ekspansją kolonialną - tłumaczy , dlaczego w Europie Środkowo-Wschodniej wykształcił się inny niż w Europie Zachodniej model funkcjonowania gospodarki	wczesnokapitalistyczne j - zestawia rozwój gospodarczy dwóch sfer ekonomicznych XVI-wiecznej Europy	
Renesans - nowa epoka kultury	- Geneza i początki odrodzenia - Rozwój literatury odrodzenia - Najważniejsze cechy sztuki renesansu - Architektura czasów odrodzenia - Rozwój nauki w okresie odrodzenia	- posługuje się pojęciami: odrodzenie (renesans), humanizm, teoria heliocentryczna - umiejscawia w czasie: renesans w Europie (od drugiej połowy XV do XVI w.) - rozpoznaje postacie: Mikołaja Kopernika, Michała Anioła Buonarottiego, Leonarda da Vinci - omawia osiągnięcia Mikołaja Kopernika, Michała Anioła, Leonarda da Vinci	- posługuje się pojęciami: mecenat, rewolucja naukowa - umiejscawia w czasie: wynalezienie druku (ok. 1450) - rozpoznaje postacie: Williama Szekspira, Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga - omawia osiągnięcia Erazma z Rotterdamu, Jana Gutenberga - tłumaczy , jakie znaczenie miało upowszechnienie się druku dla rozwoju kultury i nauki - opisuje główne cechy humanizmu renesansowego	- posługuje się pojęciem makiawelizm - umiejscawia w czasie: pierwsze wydanie O obrotach sfer niebieskich Mikołaja Kopernika (1543) - rozpoznaje postacie: Francesca Petrarki, Dantego Alighieri, Niccola Machiavellego, Giovanniego Boccaccia, Donata Bramante, Albrechta Dürera, Jeana Bodina, Thomasa More’a, Sandro Botticellego, Tycjana, Rafaela Santiego - omawia osiągnięcia Jeana Bodina, Thomasa	- posługuje się pojęciami: manieryzm, inkunabuł - rozpoznaje postacie: François Rabelais’go, Miguela de Cervantesa, Miguela Serveta, Andreasa Vessaliusa, Donatella, Jana van Eycka, Rogera van der Weydena, Hieronimusa Boscha, Hansa Memlinga, Hansa Holbeina Młodszego, Pietera Breugela Starszego, Sofonisby Anguissoli - charakteryzuje najważniejsze dokonania i odkrycia	- zestawia rozwój sztuki i literatury renesansu w różnych krajach europejskich - dokonuje oceny dorobek sztuki i literatury doby renesansu

		- podaje najważniejsze cechy architektury, malarstwa i rzeźby epoki renesansu	- identyfikuje zabytki architektury i sztuki renesansu - omawia najważniejsze cechy literatury odrodzenia - tłumaczy , na czym polegał przełom naukowy doby renesansu - tłumaczy , czym charakteryzował się tzw. człowiek renesansu	More'a, Niccola Machiavellego - omawia wpływ idei humanizmu na rozwój kultury i sztuki odrodzenia - tłumaczy , dlaczego Włochy stały się kolebką renesansu - tłumaczy , w jaki sposób sztuka renesansu nawiązywała do osiągnięć antyku	naukowe okresu renesansu - zestawia architekturę i sztukę renesansu do osiągnięć epok poprzedzających odrodzenie	
Reformacja w Europie	- Uwarunkowania i przyczyny reformacji - Luter i początki reformacji - Luteranizm - Konflikty zbrojne religijne - Kalwinizm - Anglikanizm - Następstwa reformacji	- posługuje się pojęciami: reformacja, luteranizm, kalwinizm, anglikanizm - umiejscawia w czasie: wystąpienie Marcina Lutra (1517), zawarcie pokoju augsburskiego (1555) - rozpoznaje postacie: Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII - podaje przyczyny reformacji - przedstawia uwarunkowania i	- posługuje się pojęciami: celibat, odpust, zbór, protestanci, sekularyzacja, predestynacja, Akt supremacji, kościół narodowy - umiejscawia w czasie: wojnę chłopską w Niemczech (1524–1526), ogłoszenie Aktu supremacyjnego (1534) - rozpoznaje postać Tomasza Müntzera - odnajduje na mapie zasięg wyznań reformowanych w Europie w XVI w	- posługuje się pojęciami: symonia, nepotyzm, anabaptyzm, Związek Szmalkaldzki, purytanizm, tumult - umiejscawia w czasie: ogłoszenie tzw. Konfesji Augsburskiej (1530), sekularyzację Prus Książęcych (1525), przyjęcie nazwy protestanci (1529) - rozpoznaje postacie: Karola V, Albrechta Hohenzollerna, Ulricha Zwingliego - tłumaczy , co odróżniało religijność	- rozpoznaje postacie: Jana Wiklefa, Jana Husa, Filipa Melanchtona, Miguela Serveta - tłumaczy , jakie skutki przyniosła radykalizacja nurtów reformacji - charakteryzuje przebieg rozprzestrzeniania się luteranizmu i kalwinizmu w Europie - omawia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe następstwa reformacji	- zestawia zasady nowych wyznań: luterańskiego, kalwińskiego - dokonuje oceny społeczne i polityczne skutki reformacji

		następstwa wojen religijnych w Niemczech - tłumaczy , jakie były skutki reformacji	- omawia osiągnięcia Marcina Lutra, Jana Kalwina, Henryka VIII - omawia okoliczności i konsekwencje wystąpienia Marcina Lutra - przedstawia zasady luteranizmu, kalwinizmu i anglikanizmu - tłumaczy , w jaki sposób wynalazek druku wpłynął na rozprzestrzenianie się idei reformacyjnych - przedstawia przebieg reformacji w Europie z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych	protestancką od katolickiej - omawia organizację Kościoła kalwińskiego - przedstawia okoliczności powstania Kościoła anglikańskiego - omawia przyczyny, postulaty i skutki wojny chłopskiej w Niemczech		
Reforma katolicka i kontrreformacja	- Założenia reformy katolicka i kontrreformacja - Sobór trydencki - Inkwizycja i cenzura - Konflikty zbrojne religijne - Jezuici	- posługuje się pojęciami: kontrreformacja, inkwizycja, indeks ksiąg zakazanych - umiejscawia w czasie: obrady soboru trydenckiego (1545– 1563), noc św. Bartłomieja (1572)	- posługuje się pojęciami: reforma katolicka, hugenoci, jezuici - umiejscawia w czasie: założenie zakonu jezuitów (1534), odnowienie Świętej Inkwizycji (1542), utworzenie indeksu ksiąg zakazanych	- umiejscawia w czasie: wojnę w Niderlandach (1566–1648), wprowadzenie kalendarza gregoriańskiego (1582) - rozpoznaje postacie: Katarzyny Medycejskiej, Filipa II, Wilhelma Orańskiego	- posługuje się pojęciami: gezowie, panteizm - umiejscawia w czasie: powstanie Republiki Zjednoczonych Niderlandów (1588) - rozpoznaje postacie: Giordana Bruna, Andrzeja Boboli	- dokonuje oceny rolę soboru trydenckiego w realizacji reformy katolickiej - dokonuje oceny stosunek Kościoła katolickiego do reformacji

	- Zmiany w religijności po soborze trydenckim	- podaje działania podjęte przez Kościół katolicki wobec reformacji - omawia instytucje powołane przez Kościół katolicki do walki z reformacją oraz metody ich działania	(1559), ogłoszenie Edyktu nantejskiego (1598) - rozpoznaje postacie: Ignacego, Loyoli, Małgorzaty Walezjuszki, Henryka Burbona - omawia osiągnięcia Ignacego Loyoli - omawia decyzje soboru trydenckiego - tłumaczy , jaką rolę odegrał zakon jezuitów w walce z reformacją	- omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny religijnej w Niderlandach - opisuje działalność zakonu jezuitów - przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji katolików z hugenotami we Francji	- przedstawia zmiany w religijności katolickiej po soborze trydenckim - uzasadnia stanowisko dotyczące które spośród działań podjętych w celu zahamowania reformacji były najbardziej skuteczne	
Rozdział II. Rzeczpospolita złotego wieku						
Polska ostatnich Jagiellonów - polityka i renesans	- Rządy synów Kazimierza Jagiellończyka - Rywalizacja o wpływy nad Bałtykiem - Geneza i początki odrodzenia na ziemiach polskich - Szkolnictwo i nauka - Rozwój literatury renesansu	- posługuje się pojęciami: hołd pruski, teoria heliocentryczna, arras - umiejscawia w czasie: hołd pruski (1525) - rozpoznaje postacie: Zygmunta Starego, Albrechta Hohenzollerna, Zygmunta Augusta, Mikołaja Kopernika, Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego	- posługuje się pojęciem Dominium Maris Baltici - umiejscawia w czasie: zjazd wiedeński (1515), wojnę pruską (1519–1521), I wojnę północną (1563– 1570) - rozpoznaje postacie: Jana Olbrachta, Aleksandra I Jagiellończyka, Bony Sforzy, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Stanisława Orzechowskiego	- posługuje się pojęciami: Komisja Morska, arkada, attyka, literatura sowizdrzalska - umiejscawia w czasie: hołd Gottharda Kettlera (1561), pokój w Szczecinie (1570) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: wyprawę na Mołdawię (1497) - rozpoznaje postacie: Maksymiliana I Habsburga, Gottharda Kettlera, Filipa Kallimacha, Franciszka	- umiejscawia w czasie: pokój wieczysty z Turcją (1533) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Koźminem (1497), bitwę pod Orszą (1514), bitwę pod Obertynem (1531) - rozpoznaje postacie: Wojciecha Oczki, Bernarda Moranda, Bernarda Wapowskiego, Marcina Bielskiego, Bartosza	- dokonuje oceny stosunki Polski z sąsiadami na przełomie XV i XVI w - dokonuje oceny , czy władcy Polski dostrzegali zagrożenie ze strony Prus - dokonuje oceny działalność polityczną Zygmunta Augusta - dokonuje oceny osiągnięcia renesansu polskiego

		- określa główne kierunki polityki zagranicznej Zygmunta Starego - omawia polityczne konsekwencje hołdu pruskiego - podaje osiągnięcia kultury renesansu w Polsce	- omawia osiągnięcia Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta - przedstawia politykę bałtycką prowadzoną przez Zygmunta Augusta - omawia uwarunkowania i następstwa wojny o Inflanty z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych - charakteryzuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego w XVI w - opisuje system szkolnictwa na ziemiach polskich - przedstawia rozwój literatury renesansowej w Polsce - tłumaczy , jakim celom służyła literatura społeczno-polityczna czasów renesansu	Florentczyka, Macieja z Miechowa, Marcina Kromera - przedstawia uwarunkowania i następstwa wypraw Jana Olbrachta na Mołdawię - opisuje stosunki polsko-habsburskie za panowania Zygmunta Starego - tłumaczy , w jakich okolicznościach Jagiellonowie utracili wpływy w Czechach i na Węgrzech - omawia okoliczności sekularyzacji Inflant - tłumaczy , skąd czerpali wzorce polscy zwolennicy idei renesansowych - omawia okoliczności, jakie sprzyjały rozprzestrzenianiu się idei renesansowych w Polsce	Paprockiego, Biernata z Lublina - umiejscawia w przestrzeni: tereny, które Polska i Litwa utraciły w pierwszej połowie XVI w - omawia politykę zagraniczną Aleksandra Jagiellończyka - omawia konsekwencje konfliktów zbrojnych toczonych przez Zygmunta Starego z Moskwą, Krzyżakami, Mołdawią i Turcją - podaje charakterystyczne cechy architektury renesansowej w Polsce - omawia osiągnięcia polskiej nauki w okresie renesansu - tłumaczy , dlaczego Zamość jest przykładem tzw. miasta idealnego	- dokonuje oceny dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu
Demokracja szlachecka w czasach Jagiellonów	- Wzrost znaczenia szlachty - Geneza i początki parlamentaryzmu	- posługuje się pojęciami: sejm walny, izba poselska, senat, sejmik,	- posługuje się pojęciami: sejm zwyczajny, sejm nadzwyczajny,	- posługuje się pojęciami: prawo ziemskie, egzekucja dóbr, nobilitacja,	- posługuje się pojęciem elekcja vivente rege	- tłumaczy , na czym polegała specyfika rozwiązań ustrojowych

	- Stan szlachecki - Ruch egzekucyjny	konstytucja, elekcyjność tronu, demokracja szlachecka - umiejscawia w czasie: przywileje cerekwicko-nieszawskie (1454), konstytucja Nihil novi (1505) - rozpoznaje postacie: Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta - podaje instytucje polskiego parlamentaryzmu - tłumaczy , jaką rolę w kształtowaniu się demokracji szlacheckiej w Polsce odegrała konstytucja Nihil novi	magnateria, szlachta średnia, przywilej sądowy, rokosz, ruch egzekucyjny, wojsko kwarciane - umiejscawia w czasie: przywilej koszycki (1374), przywileje jedlneńsko-krakowskie (1430 i 1433), pierwszy sejm walny (1468), sejm egzekucyjny (1562–1563) - tłumaczy , z czego wynikała i na czym polegała uprzywilejowana pozycja szlachty w Rzeczypospolitej - charakteryzuje kompetencje sejmu walnego - przedstawia skład i kompetencje stanów sejmujących wchodzących w skład sejmu walnego - tłumaczy , jaką rolę w polskim systemie politycznym odgrywały sejmiki - omawia osiągnięcia ruchu egzekucyjnego	szlachta zagrodowa, szlachta gołota, królewszczyzny - umiejscawia w czasie: przywilej czerwiński (1422), warecki (1423), piotrkowski (1496) - rozpoznaje postać Mikołaja Sienickiego - omawia przyczyny wzrostu znaczenia szlachty w XVI w - przedstawia najważniejsze przywileje nadane polskiej szlachcie przez królów - omawia rodzaje sejmików szlacheckich - przedstawia rodzaje sejmów - opisuje rozwarstwienie stanu szlacheckiego - tłumaczy , jakie były okoliczności narodzin ruchu egzekucyjnego - określa cele ruchu egzekucyjnego	- umiejscawia w czasie: przywilej w Mielniku (1501), rokosz lwowski (1537) - tłumaczy , jakie znaczenie dla szlachty miało sprawowanie urzędów - opisuje rolę szlachty w społeczeństwie Rzeczypospolitej	przyjętych w Rzeczypospolitej - dokonuje oceny funkcjonowanie demokracji szlacheckiej

Reformacja, kontrreformacja i tolerancja w Rzeczypospolitej	- Luteranizm w Polsce - Wzrost popularności kalwinizmu - Bracia polscy - Tolerancja religijna - Czasy kontrreformacji - Unia brzeska	- posługuje się pojęciem konfederacja warszawska - umiejscawia w czasie: konfederację warszawską (1573) - podaje wyznania reformowane i mniejszości wyznaniowych w Rzeczypospolitej w XVI w - podaje działania Kościoła katolickiego podejmowane w Rzeczypospolitej w ramach kontrreformacji	- posługuje się pojęciami: bracia polscy (arianie), unia brzeska, wolność religijna, ekumenizm - umiejscawia w czasie: ugodę sandomierską (1570), unię brzeską (1596) - rozpoznaje postacie: Fausta Socyna, Piotra Skargi - odnajduje na mapie zasięg wyznań reformowanych i mniejszości wyznaniowych w Rzeczypospolitej w XVI w - przedstawia przebieg kształtowania się tolerancji religijnej w Rzeczypospolitej z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych - tłumaczy , dlaczego Rzeczpospolitą nazywano państwem bez stosów - opisuje reakcję Kościoła katolickiego na	- posługuje się pojęciami: dysydenci, unici, dyzunici - umiejscawia w czasie: sprowadzenie jezuitów do Polski (1564), otwarcie Akademii Wileńskiej (1579) - rozpoznaje postacie: Jana Łaskiego Młodszego, Stanisława Hozjusza - tłumaczy , z jakich powodów ludność różnych narodowości oraz wyznań i religii osiedlała się w Rzeczypospolitej - omawia rozwój luteranizmu i kalwinizmu w Polsce - omawia zasady wiary, przekonania i działalność braci polskich - przedstawia konsekwencje unii brzeskiej	- umiejscawia w czasie: rozłam kalwinów i arian (1562–1565) - rozpoznaje postacie: Piotra z Goniądza, Jakuba Wujka - tłumaczy , jaki stosunek mieli polscy władcy do rozprzestrzeniania się wyznań reformowanych - omawia , w jakich okolicznościach zawarto unię brzeską - tłumaczy , w jaki sposób ustrój Polski wpływał na rozwój reformacji	- dokonuje oceny tolerancję wyznaniową w Polsce w odniesieniu do sytuacji w Europie

			postępy reformacji w Polsce			
Społeczeństwo i gospodarka Rzeczypospolitej w XVI w.	- Struktura społeczeństwa Rzeczypospolitej - Miasta i rzemiosło - Handel gdański - Folwarki i pańszczyzna	- posługuje się pojęciami: burmistrz, poddaństwo, folwark, pańszczyzna, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana - opisuje strukturę społeczną Rzeczypospolitej - omawia najważniejsze cechy gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Rzeczypospolitej	- posługuje się pojęciami: cech, ława, partacz - omawia sposób funkcjonowania miast w Rzeczypospolitej - przedstawia rozwój rzemiosła i handlu w Rzeczypospolitej w XVI w - tłumaczy , jak ukształtowała się wyjątkowa pozycja gospodarcza Gdańska w Rzeczypospolitej z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych	- posługuje się pojęciami: ludzie luźni, trzeci ordynek - umiejscawia w czasie: statut warcki (1423), przywilej piotrkowski (1496), wprowadzenie minimalnego wymiaru pańszczyzny (1520) - przedstawia rozwój miast w Rzeczypospolitej szlacheckiej - omawia przyczyny rozwoju gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Rzeczypospolitej - tłumaczy , w jaki sposób szlachta tworzyła folwarki - omawia sposób funkcjonowania folwarku szlacheckiego	- posługuje się pojęciem monopol propinacyjny - tłumaczy , kto i dlaczego pozostawał poza systemem stanowym w Rzeczypospolitej - tłumaczy , dlaczego miasta w Rzeczypospolitej miały słabszą pozycję niż ośrodki miejskie na zachodzie Europy - przedstawia rolę Gdańska w gospodarce Rzeczypospolitej w XVI w	- dokonuje oceny gospodarczą rolę Gdańska w XVI w - dokonuje oceny polską specyfikę w zakresie struktury społecznej i modelu życia gospodarczego (gospodarka folwarczno-pańszczyźniana) na tle europejskim - dokonuje oceny położenie chłopów w gospodarce folwarczno-pańszczyźnianej
Powstanie Rzeczypospolitej Obojga Narodów	- W czasach unii personalnej - Unia lubelska - Rzeczpospolita po unii lubelskiej - Wieloetniczna Rzeczpospolita	- posługuje się pojęciami: unia realna, wolna elekcja, Artykuły henrykowskie, pacta conventa	- posługuje się pojęciami: bojarzy, polonizacja, sejm konwokacyjny, elekcja viritim, sejm elekcyjny, sejm koronacyjny, detronizacja	- posługuje się pojęciem interrex - umiejscawia w czasie: śmierć Zygmunta Augusta (1572) - rozpoznaje postacie: Mikołaja „Czarnego”	- posługuje się pojęciami: konfederacja kapturowa, sejmik kapturowy, sąd kapturowy	- dokonuje oceny skutki unii lubelskiej - dokonuje oceny geopolityczną sytuację Rzeczypospolitej Obojga Narodów po

	- Pierwsze bezkrólewie - Przebieg pierwszej elekcji - Artykuły henrykowskie i pacta conventa - Krótkie panowanie Henryka Walezego	- umiejscawia w czasie: unię lubelską (1569), pierwszą wolną elekcję (1573) - rozpoznaje postacie: Zygmunta Augusta, Henryka Walezjusza - podaje postanowienia unii lubelskiej - omawia przebieg, okoliczności i skutki jednoczenia Korony Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych - podaje postanowienia Artykułów henrykowskich	- umiejscawia w czasie: koronację i ucieczkę Henryka Walezego (1574) - rozpoznaje postać Anny Jagiellonki - odnajduje na mapie terytoria wcielone do Korony w 1569 r., Rzeczpospolitą Obojga Narodów, terytoria wspólne dla Korony i Litwy - omawia osiągnięcia Zygmunta Augusta - przedstawia przebieg sejmu lubelskiego w 1569 r - charakteryzuje terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów - tłumaczy , na czym polegała polonizacja szlachty litewskiej i jakie były tego skutki - charakteryzuje przebieg pierwszej wolnej elekcji - podaje etapy wyboru króla podczas wolnej elekcji	Radziwiłła, Jakuba Uchańskiego - omawia relacje polsko-litewskie w czasach unii personalnej - tłumaczy , dlaczego Zygmunt August dążył do unii realnej z Litwą - omawia stosunek litewskiej szlachty i magnaterii do unii realnej - przedstawia strukturę administracyjną Rzeczypospolitej Obojga Narodów - podaje kandydatów do korony polskiej w 1573 r - charakteryzuje panowanie Henryka Walezego	- przedstawia sytuację etniczną i wyznaniową w Rzeczypospolitej Obojga Narodów - przedstawia sytuację w Rzeczypospolitej w okresie pierwszego bezkrólewia	śmierci Zygmunta Augusta - dokonuje oceny panowanie Henryka Walezego w państwie polsko-litewskim

			- tłumaczy , jakie znaczenie ustrojowe miały Artykuły henrykowskie			
Rozdział III. Europa nowożytna XVII w.						
Nowy układ sił w Europie XVII w.	- Zmiana układu sił nad Bałtykiem - Budowa imperium moskiewskiego - Kres ekspansji tureckiej	- umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Wiedniem (1683) - rozpoznaje postacie: Iwana IV Groźnego, Jana Sobieskiego	- posługuje się pojęciami: Liga Święta, Wielka Smuta - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Lepanto (1571), pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia - rozpoznaje postacie: Michała Romanowa, Gustawa II Adolfa, Sulejmana Wspaniałego - przedstawia okoliczności zahamowania ekspansji tureckiej w Europie w XVII w	- umiejscawia w czasie: bitwę pod Mohaczem (1526), zniesienie zależności lennej Prus Książęcych (1657), zawarcie Ligi Świętej (1684) - rozpoznaje postacie: Ludwika II Jagiellończyka, Karola X Gustawa, Fryderyka Wilhelma, Kary Mustafy - tłumaczy , co spowodowało, że Szwecja i Prusy stały się liczącą potęgą w rejonie Bałtyku - omawia przyczyny zakończenia tureckiej ekspansji w Europie	- przedstawia proces budowania w rejonie Bałtyku potęgi Szwecji i Prus w XVII w. z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych-rozstrzyga, czy szwedzkie dążenia do uczynienia Bałtyku wewnętrznym morzem były bliskie realizacji w XVII w	
Francuski absolutyzm	- Geneza i początki rządów Burbonów - Francja kardynała Richelieu - Pierwszy minister Mazarin	- posługuje się pojęciami: Stany Generalne, absolutyzm - umiejscawia w czasie: rządy osobiste	- posługuje się pojęciami: intendent, merkantylizm - umiejscawia w czasie: reformy kardynała Armanda de Richelieu (1624–1642)	- posługuje się pojęciami: fronda, szlachta urzędnicza, polityka reunionów - umiejscawia w czasie: frondę (1648–1653),	- umiejscawia w czasie: wojnę o sukcesję hiszpańską (1701–1714) - tłumaczy , w jaki sposób panowanie Henryka IV Burbona	- dokonuje oceny korzyści i zagrożenia, jakie dla państwa niosło skupienie władzy w rękach jednej osoby

	- Polityka i rządy Ludwika XIV - Colbert i merkantylizm - Francuska polityka zagraniczna	Ludwika XIV (1661–1715) - rozpoznaje postacie: Armanda de Richelieu, Ludwika XIV - podaje uprawnienia Ludwika XIV jako władcy absolutnego	- rozpoznaje postacie: Julesa Mazarina, Jeana-Baptiste'a Colberta - omawia osiągnięcia kardynała Armanda de Richelieu, Ludwika XIV - opisuje działalność kardynała Armanda de Richelieu - opisuje rządy osobiste Ludwika XIV - tłumaczy , na czym polegała polityka merkantylizmu - podaje działania, jakie podjął Jean-Baptiste Colbert w celu realizacji polityki merkantylizmu	zniesienie Edyktu nantejskiego (1685) - umiejscawia w przestrzeni: reuniony - rozpoznaje postacie: Ludwika XIII, Anny Austriaczki - omawia , w jaki sposób doszło do powstania we Francji monarchii absolutystycznej - opisuje ustrój Francji za czasów Ludwika XIV - opisuje politykę zagraniczną Ludwika XIV	wpłynęło na pozycję Francji w Europie - tłumaczy , w jaki sposób społeczeństwo francuskie zareagowało na rządy absolutne - omawia najważniejsze cechy sztuki za panowania Ludwika XIV - tłumaczy , czym była tzw. polityka reunionów i jak się zakończyła dla Francji	
Wojna trzydziestoletnia	- Rzesza Niemiecka przed wybuchem wojny - Przebieg wojny trzydziestoletnia - Pokój westfalski - Następstwa wojny trzydziestoletniej	- umiejscawia w czasie: wojnę trzydziestoletnią (1618–1648) - odnajduje na mapie państwa uczestniczące w wojnie trzydziestoletniej - omawia uwarunkowania i następstwa wojny trzydziestoletniej z uwzględnieniem zależności	- posługuje się pojęciami: Unia Protestancka, Liga Katolicka, defenestracja praska - umiejscawia w czasie: powstanie Unii Protestanckiej (1608), powstanie Ligi Katolickiej (1609), defenestrację praską (1618) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: pokój	- umiejscawia w czasie: etap wojny trzydziestoletniej: czeski (1618–1624) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Białą Górą (1620) - przedstawia sytuację w Rzeszy Niemieckiej przed wybuchem wojny trzydziestoletniej	- posługuje się pojęciem edykt restytucyjny - rozpoznaje postacie: Rudolfa II Habsburga, Ferdynanda II Habsburga, Fryderyka V Wittelsbacha	- dokonuje oceny skutki wojny trzydziestoletniej - dokonuje oceny znaczenie wojny trzydziestoletniej dla dziejów krajów takich jak Niemcy i Czechy

		przyczynowo-skutkowych	westfalski (1648) i jego postanowienia - rozpoznaje postać Gustawa II Adolfa - podaje postanowienia pokoju westfalskiego			

Angielski parlamentaryzm	- Anglia na przełomie XVI i XVII w - Polityka i rządy Stuartów - Przebieg wojny domowa w Anglii - Dyktatura Cromwella - Restauracja Stuartów - Monarchia parlamentarna	- posługuje się pojęciem monarchia parlamentarna - umiejscawia w czasie: wojnę domową w Anglii (1642–1648), ogłoszenie Deklaracji praw (1689) identyfikuje postać Olivera Cromwella - tłumaczy , jaką rolę w przebiegu rewolucji odegrał Oliver Cromwell - omawia skutki rewolucji angielskiej z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych	- posługuje się pojęciami: Armia Nowego Wzoru, Akt nawigacyjny, chwalebna rewolucja - umiejscawia w czasie: ścięcie Karola I (1649), ogłoszenie się Olivera Cromwella lordem protektorem (1653), wydanie Aktu nawigacyjnego (1651), chwalebną rewolucję (1688) - rozpoznaje postacie: Karola I Stuarta, Wilhelma III Orańskiego - podaje przyczyny rewolucji angielskiej - omawia najważniejsze etapy rewolucji w Anglii - tłumaczy , na czym polegała chwalebna rewolucja - podaje postanowienia Deklaracji praw	- posługuje się pojęciami: ogradzanie, gentry, torysi, wigowie - umiejscawia w czasie: obrady Krótkiego Parlamentu (1640), restaurację Stuartów (1660), powstanie Wielkiej Brytanii (1707) - rozpoznaje postacie: Jakuba I Stuarta, Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta - omawia przemiany gospodarcze i społeczne w Anglii na początku XVI w - omawia przebieg rewolucji angielskiej - opisuje dyktaturę Olivera Cromwella - przedstawia okoliczności, w jakich doszło do restauracji Stuartów	- posługuje się pojęciami: diggerzy, lewellerzy - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Naseby (1645), atak wojsk Cromwella na Irlandię (1649) i Szkocję (1650) - rozpoznaje postać Anny Stuart - przedstawia napięcia religijne i polityczne w Anglii w przededniu rewolucji - opisuje rolę parlamentu w rewolucji angielskiej - tłumaczy , jakie były cele diggerów, a jakie lewellerów	- dokonuje oceny znaczenie rewolucji angielskiej
Barok i nauka XVII w.	- Barok - Barok w malarstwie i rzeźbie - Architektura doby baroku - Malarstwo barokowe	- posługuje się pojęciem barok - umiejscawia w czasie: barok w Europie (od końca XVI do początku XVIII w.)	- posługuje się pojęciami: empiryzm, racjonalizm - rozpoznaje postacie: Giovanniego Lorenza Berniniego, Petera Paula Rubensa,	- posługuje się pojęciami: malarstwo iluzjonistyczne, rokoko - rozpoznaje postacie: Caravaggia, Diega Velázqueza, Jana Vermeera, Johannesa	- rozpoznaje postacie: Artemisi Gentileschi, Fransa Halsa, Judith Leyster, Pedra Calderona de la Barca, Lopego de Vegi, Jerzego Fryderyka	- dokonuje oceny wpływ kultury baroku na mentalność XVII-wiecznych Europejczyków

	- Najważniejsze cechy sztuki w krajach protestanckich - Rozwój literatury, muzyka i teatr - Rozwój nauki w XVII wieku	- rozpoznaje postacie: Galileusza, Izaaka Newtona - podaje najważniejsze cechy sztuki baroku	Rembrandta van Rijn, Moliera, Jana Sebastiana Bacha, Francisa Bacona, Kartezjusza - tłumaczy , w jaki sposób sztuka baroku miała wpływać na umacnianie uczuć religijnych katolików - omawia najważniejsze cechy malarstwa i rzeźby z okresu baroku	Keplera, Jeana de la Fontaine'a, Antonia Vivaldiego - tłumaczy , dlaczego barok nazywano epoką przeciwieństw - opisuje osiągnięcia nauki w okresie baroku - przedstawia myśl filozoficzną epoki baroku	Haendla, Claudia Monteverdiego - tłumaczy , dlaczego sztuka w XVII w. rozwijała się odmiennie w krajach katolickich i protestanckich - omawia osiągnięcia literatury muzyki i teatru w okresie baroku	
Rozdział IV. Rzeczpospolita w XVII wieku						
Pierwsze wolne elekcje – Stefan Batory i Zygmunt III Waza	- Podwójna elekcja - Konflikt Batorego z Gdańskiem - Reformy wewnętrzne Stefana Batorego - Przebieg wojny z Moskwą - Król i kanclerz - Trzecie bezkrólewie i podwójna elekcja - Geneza i początki panowania Zygmunta III Wazy - Rokosz Zebrzydowskiego	- umiejscawia w czasie: wojnę Stefana Batorego z Rosją (1579–1582) - rozpoznaje postacie: Stefana Batorego, Zygmunta III Wazy - przedstawia uwarunkowania i następstwa wojny Stefana Batorego z Rosją - podaje cele polityki zagranicznej Zygmunta III Wazy	- posługuje się pojęciem piechota wybraniecka - umiejscawia w czasie: elekcję Anny Jagiellonki i Stefana Batorego (1575), rozejm w Jamie Zapolskim (1582), elekcję Zygmunta III Wazy (1587), rokosz Zebrzydowskiego (1606– 1608) - rozpoznaje postacie: Anny Jagiellonki, Jana Zamojskiego, Mikołaja Zebrzydowskiego - omawia osiągnięcia Stefana Batorego	- posługuje się pojęciami: banicja, regaliści, popularyści - umiejscawia w czasie: konflikt Stefana Batorego z Gdańskiem (1576–1577), bitwę pod Guzowem (1607) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: zdobycie Połocka (1579), zdobycie Wielkich Łuków (1580), zajęcie Pskowa (1581) - rozpoznaje postać Samuela Zborowskiego - omawia przebieg drugiej wolnej elekcji	- umiejscawia w czasie: powstanie Trybunału Koronnego (1578), bitwę pod Byczyną (1588) - rozpoznaje postacie: Maksymiliana II, Maksymiliana III, Karola IX Sudermańskiego - podaje przyczyny powstania opozycji wewnętrznej przeciwko Batoremu - tłumaczy , dlaczego polityka Zygmunta III Wazy budziła niezadowolenie szlachty	- dokonuje oceny panowanie Stefana Batorego

	- Długie panowanie Zygmunta III Wazy		- opisuje reformy wewnętrzne przeprowadzone przez Stefana Batorego - tłumaczy , jaką rolę za panowania Stefana Batorego i Zygmunta III Wazy odgrywał w państwie Jan Zamojski - omawia osiągnięcia Zygmunta III Wazy - omawia konflikt Zygmunta III Wazy ze szlachtą z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych	- przedstawia uwarunkowania i następstwa konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem - przedstawia przebieg wojny Rzeczypospolitej z Moskwą za rządów Stefana Batorego - podaje atuty kandydatury Zygmunta Wazy do tronu polskiego - omawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Zebrzydowskiego		
Wojny Rzeczypospolitej z Rosją i Kozakami	- Wielka Smuta - Czas dymitriad - Przebieg wojny Rzeczypospolitej z Moskwą - Przebieg wojny o Smoleńsk - Kozacy - Wybuch powstania Chmielnickiego - Od Zbaraża do Batoha - Moskwa w konflikcie kozackim	- posługuje się pojęciem dymitriady - umiejscawia w czasie: I dymitriadę (1604–1606), powstanie Chmielnickiego (1648–1658) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Kłuszynem (1610) - rozpoznaje postacie: Zygmunta III Wazy, Władysława	- posługuje się pojęciami: Kozacy, rejestr kozacki - umiejscawia w czasie: wojnę z Moskwą (1609–1619) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: rozejm w Dywilinie (1619) i jego postanowienia, oblężenie Smoleńska (1633–1634), pokój w Polanowie (1634) i jego postanowienia, bitwy pod Żółtymi Wodami	- posługuje się pojęciami: patriarchat, Wielka Smuta - umiejscawia w czasie: Wielką Smutę (1598–1613), rządy Polaków w Moskwie (1610–1612), ugodę zborowską (1649) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: oblężenie Zbaraża (1649), bitwę pod Beresteczkiem (1651), bitwę pod Białą Cerkwią (1651), bitwę	- posługuje się pojęciem lisowczycy - umiejscawia w czasie: ugodę w Żwańcu (1653) - rozpoznaje postacie: Fiodora I, Dymitra - tłumaczy , jak doszło do Wielkiej Smuty w Rosji - przedstawia zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wyniku jej wojen z Rosją w XVII w	- dokonuje oceny skutki wojen Rzeczypospolitej z Moskwą na początku XVII w - dokonuje oceny politykę zagraniczną Zygmunta III Wazy - dokonuje oceny skutki wojen Rzeczypospolitej z Moskwą w XVII w - dokonuje oceny politykę

		Wazy, Jana Kazimierza Wazy, Bohdana Chmielnickiego - podaje przyczyny dymitriad - omawia skutki wojen Rzeczypospolitej z Rosją w pierwszej połowie XVII w - podaje przyczyny powstań kozackich na Ukrainie w tym powstania Chmielnickiego	(1648), bitwę pod Korsuniem (1648), bitwę pod Piławcami (1648), ugodę w Perejasławiu (1654), unię w Hadziaczu (1658), pokój Grzymułtowskiego (1686) i jego postanowienia - rozpoznaje postacie: Dymitra Samozwańca, Stanisława Żółkiewskiego, Michała Romanowa, Jeremiego Wiśniowieckiego - charakteryzuje przebieg i skutki wojny Rzeczypospolitej z Rosją w latach 1609–1619 - przedstawia przebieg i skutki wojny o Smoleńsk - omawia przyczyny powstania Chmielnickiego - tłumaczy , jakie były postanowienia i skutki ugody w Perejasławiu - podaje postanowienia unii w Hadziaczu i jej konsekwencje	pod Batohem (1652), bitwy pod Połonką i Cudnowem (1660), rozejm w Andruszowie (1667) - rozpoznaje postacie: Borysa Godunowa, Jerzego Mniszcha, Maryny Mniszchówny, Wasyla Szujskiego, Iwana Wyhowskiego - omawia przebieg i skutki dymitriad - podaje cele polityki wschodniej państwa polsko-litewskiego za rządów Zygmunta III Wazy i Władysława IV - przedstawia przebieg powstania Chmielnickiego - podaje postanowienia ugody zborowskiej i jej konsekwencje - przedstawia przebieg i skutki wojny z Rosją o Ukrainę		Rzeczypospolitej wobec Kozaków - dokonuje oceny wpływ powstania Chmielnickiego na sytuację państwa polsko-litewskiego

			- opisuje specyfikę ludności kozackiej zamieszkującej Kresy Rzeczypospolitej			

Wojny ze Szwecją i kryzys państwa	- Przebieg wojny o Inflanty - Przebieg wojny o ujście Wisły - Uwarunkowania i przyczyny potopu szwedzkiego - Potop szwedzki - Przebieg wojny wyzwoleńcza ze Szwecją - Klęska Szwecji - Zniszczenia wojenne i kryzys gospodarczy - Zmiany ustrojowe i wyznaniowe - Plany reform Jana Kazimierza i rokosz Lubomirskiego	- posługuje się pojęciami: husaria, oligarchia magnacka, liberum veto - umiejscawia w czasie: pierwsze zastosowanie liberum veto (1652), potop szwedzki (1655– 1660) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Kircholmem (1605), bitwę pod Oliwą (1627) - rozpoznaje postacie: Zygmunta III Wazy, Jana Kazimierza Wazy - tłumaczy , jaką rolę w prowadzeniu kampanii wojennych odgrywała husaria - podaje uwarunkowania i następstwa konfliktów polsko-szwedzkich w pierwszej połowie XVII w - podaje przyczyny potopu szwedzkiego	- posługuje się pojęciami: wojna podjazdowa, ksenofobia - umiejscawia w czasie: wojnę o ujście Wisły (1626–1629), bitwę pod Trzcianą (1629), pokój w Oliwie (1660), abdykację Jana Kazimierza (1668) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: rozejm w Starym Targu (1629) rozejm w Sztumskiej Wsi (1635), obronę Jasnej Góry (1655), bitwę pod Warką (1656) - rozpoznaje postacie: Jana Karola Chodkiewicza, Gustawa II Adolfa, Karola X Gustawa, Stefana Czarnieckiego, Władysława Sicińskiego - podaje przyczyny wybuchu wojny polsko-szwedzkiej o Inflanty - omawia osiągnięcia Jana Kazimierza - tłumaczy , dlaczego oblężenie Jasnej Góry	- posługuje się pojęciami: regaliści, popularyści, śluby lwowskie - umiejscawia w czasie: unię polsko-szwedzką (1592–1599), bitwę pod Guzowem (1607), kapitulację pod Ujściem (1655), ugodę w Kiejdanach (1655), traktat w Radnot (1656), śluby lwowskie (1656), traktaty welawsko-bydgoskie (1657), rokosz Lubomirskiego (1665) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Kokenhausen (1601), bitwę pod Białym Kamieniem (1604) - rozpoznaje postacie: Stanisława Koniecpolskiego, Arenda Dickmanna, Janusza Radziwiłła, Hieronima Radziejowskiego, Augustyna Kordeckiego, Marii Ludwiki Gonazgi, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego	- posługuje się pojęciem elekcja vivente rege - umiejscawia w czasie: wypędzenie arian (1658), bitwę pod Mątwami (1666) - rozpoznaje postacie: Bogusława Radziwiłła, Jerzego II Rakoczego - omawia sytuację wyznaniową w Rzeczypospolitej w połowie XVII w - opisuje przyczyny kryzysu wewnętrznego oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w	- dokonuje oceny zaangażowanie Rzeczypospolitej w wojny ze Szwecją za panowania Zygmunta III Wazy i Jana Kazimierza - dokonuje oceny postawę magnatów polskich wobec wojny ze Szwecją - dokonuje oceny konsekwencje polityczne, społeczne i gospodarcze wojen Rzeczypospolitej w XVII w

		- charakteryzuje zniszczenia Rzeczypospolitej po potopie szwedzkim	stało się momentem przełomowym w przebiegu wojny ze Szwedami - przedstawia taktykę, jaką zastosowali Polacy w walce ze Szwedami - omawia postanowienia pokoju w Oliwie - tłumaczy , jakie znaczenie dla funkcjonowania parlamentaryzmu polskiego miało liberum veto	- przedstawia przebieg wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją o Inflanty - charakteryzuje przebieg wojny polsko-szwedzkiej o ujście Wisły - omawia przebieg potopu szwedzkiego - omawia okoliczności zawarcia traktatu w Radnot i jego postanowienia - podaje postanowienia traktatów welawsko-bydgoskich i wyjaśnia ich konsekwencje dla Rzeczypospolitej - omawia plan reform wewnętrznych proponowany przez Jana Kazimierza - omawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszu Lubomirskiego		
Wojny z Turcją i odsiecz wiedeńska	- Uwarunkowania i przyczyny wojen z Turcją - Przebieg wojny o Mołdawię - Michał Korybut Wiśniowiecki i utrata Podola	- posługuje się pojęciem przedmurze chrześcijaństwa - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Cecorą (1620), bitwę pod	- posługuje się pojęciem jasyr - umiejscawia w czasie i przestrzeni: pokój w Buczaczu (1772) i jego postanowienia, bitwę pod Chocimiem (1673), powstanie Ligi Świętej	- posługuje się pojęciem malkontenci - umiejscawia w czasie: pokój hetmański (1621), pokój wieczysty (1624) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod	- umiejscawia w czasie: wyprawę lisowczyków pod Wiedeń (1619), traktat w Jaworowie (1675), rozejm w Żurawnie (1676) - rozpoznaje postać Piotra Doroszenki	- dokonuje oceny skutki konfliktów Rzeczypospolitej z Turcją w I połowie XVII w - dokonuje oceny znaczenie bitwy pod Wiedniem dla losów

	- Elekcja Jana III Sobieskiego i walki z Turcją - Wyprawa wiedeńska - Koniec wojen z Turcją	Chocimiem (1621), bitwę pod Wiedniem (1683) - rozpoznaje postać Jana III Sobieskiego - podaje przyczyny wojen polsko-tureckich - tłumaczy , dlaczego Rzeczpospolitą nazywano przedmurzem chrześcijaństwa - przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wyprawy wiedeńskiej Jana III Sobieskiego	(1684), pokój w Karłowicach (1699) i jego postanowienia - rozpoznaje postacie: Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Michała Korybuta Wiśniowieckiego - omawia przebieg i skutki wojny polsko-tureckiej w latach 1620– 1624 - omawia osiągnięcia Jana III Sobieskiego - omawia rolę Jana Sobieskiego w wojnach polsko-tureckich - podaje postanowienia pokoju w Buczaczu - omawia międzynarodowe znaczenie Rzeczypospolitej jako przedmurza chrześcijaństwa - omawia postanowienia pokoju w Karłowicach	Ochmatowem (1644), bitwę pod Podhajcami (1667), kapitulację Kamieńca Podolskiego (1672), bitwę pod Parkanami (1683) - rozpoznaje postać Marii Kazimiery d'Arquien - odnajduje na mapie Chanat Krymski - tłumaczy , jaki wpływ na stosunki polsko-tureckie miała militarna aktywność Tatarów i Kozaków - tłumaczy , jak doszło do wojny z Turcją w latach 60. XVII w. i omawia jej przebieg - przedstawia okoliczności elekcji Jana III Sobieskiego - opisuje zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w wyniku wojen z Turcją w XVII w - tłumaczy , dlaczego Rzeczpospolita zaangażowała się w działalność Ligi Świętej	- podaje postanowienia rozejmu w Żurawnie - tłumaczy , jaką rolę w polityce Jana III Sobieskiego miała współpraca z Francją - omawia , jak zmieniały się założenia polityki zagranicznej Jana III Sobieskiego	Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy

				- omawia znaczenie pokoju w Karłowicach dla Rzeczypospolitej i Europy		
Barok i sarmatyzm w Rzeczypospolitej	- Początek baroku w Rzeczypospolitej - Najważniejsze cechy sztuki barokowa - Rozwój literatury polskiego baroku - Rozwój nauki i oświata - Sarmatyzm	- posługuje się pojęciami: złota wolność, sarmatyzm - umiejscawia w czasie: barok w Polsce (od końca XVI do połowy XVIII w.) i sarmatyzm (XVII w.) - podaje najważniejsze cechy kultury sarmatyzmu - tłumaczy , dlaczego sarmatyzm stał się ideologią szlachty polskiej R	- rozpoznaje postacie: Jana Andrzeja Morsztyna, Jana Chryzostoma Paska - omawia najważniejsze cechy dla architektury, sztuki i literatury baroku w Polsce - określa wpływ Kościoła katolickiego na szkolnictwo w Rzeczypospolitej w dobie baroku ozdział V. Europa oświecona	- posługuje się pojęciami: kalwaria, orientalizacja, makaronizm - umiejscawia w czasie: przyjęcie uchwał soboru trydenckiego przez polski Kościół (1577) - rozpoznaje postacie: Tylmana z Gameren, Jana Heweliusza - przedstawia okoliczności upowszechnienia się kultury baroku w Rzeczypospolitej - tłumaczy , w jaki sposób przywiązanie do katolicyzmu wpływało na rozwój sztuki baroku w Polsce	- umiejscawia w czasie: przybycie jezuitów do Polski (1564) - rozpoznaje postacie: Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, Anny Stanisławskiej, Elżbiety Drużbackiej, Zbigniewa Morsztyna, Wacława Potockiego, Kaspra Niesieckiego, Jana Brożka, Elżbiety Koopman, Stanisława Lubienieckiego - przedstawia rozwój nauki i oświaty w Rzeczpospolitej w XVII w	- dokonuje oceny wpływ sarmatyzmu na mentalność i życie codzienne szlachty polskiej
Rozdział V. Europa oświecona						
Przemiany gospodarcze i społeczne XVIII w.	- Eksplozja demograficzna - Rewolucja przemysłowa w Wielkiej Brytanii - Maszyna parowa	- posługuje się pojęciami: eksplozja demograficzna, rewolucja przemysłowa, fabryka, urbanizacja	- posługuje się pojęciami: ogradzanie, płodozmian, rewolucja agrarna, liberalizm gospodarczy	- posługuje się pojęciami: arystokracja pieniądza, kameralizm, fizjokratyzm, leseferyzm	- umiejscawia w czasie: opatentowanie tzw. latającego czółenka (1733)	- dokonuje oceny skutki społeczne rewolucji przemysłowej w XVIII w

	- Następstwa rewolucji przemysłowej - Nowe idee ekonomiczne	- omawia przyczyny eksplozji demograficznej w XVIII w - omawia skutki rewolucji przemysłowej	- umiejscawia w czasie: opatentowanie maszyny parowej przez Jamesa Watta (1769) - rozpoznaje postacie: Jamesa Watta, Adama Smitha - tłumaczy , dlaczego doszło do rewolucji przemysłowej - tłumaczy , jakie korzyści i zagrożenia wiązały się z mechanizacją produkcji - przedstawia wpływ zastosowania maszyny parowej na rozwój przemysłu w Wielkiej Brytanii	- umiejscawia w czasie: skonstruowanie mechanicznej przędzarki (1764) - rozpoznaje postać François Quesnaya – przestawia skutki społeczne przemian gospodarczych w Wielkiej Brytanii w XVIII w - przedstawia zmiany w sposobach produkcji włókienniczej - tłumaczy , dlaczego rewolucja przemysłowa rozpoczęła się w Wielkiej Brytanii - przedstawia nowe idee ekonomiczne, które pojawiły się w XVIII w	- rozpoznaje postacie: Johna Kaya, Jamesa Hargreavesa - przedstawia przemiany gospodarcze w Wielkiej Brytanii w XVIII w	
Oświecenie - wiek rozumu	- Geneza oświecenia - Główne idee oświeceniowe - Rozwój nauki i szkolnictwo - Rozwój literatury piękna i prasa - Rozwój literatury polityczna	- posługuje się pojęciami: oświecenie, absolutyzm oświecony, trójpodział władzy - rozpoznaje postać Karola Monteskiusza - umiejscawia w czasie: oświecenie w Europie	- posługuje się pojęciami: racjonalizm, empiryzm, umowa społeczna, klasycyzm - rozpoznaje postacie: Benjamina Franklina, Johna Locke'a, Woltera, Wolfganga Amadeusza Mozarta - opisuje główne idee oświeceniowe	- posługuje się pojęciami: deizm, ateizm, prawa naturalne - rozpoznaje postacie: Alessandra Volty, Jamesa Cooka, Denisa Diderota, Andersa Celsjusza - omawia genezę oświecenia	- posługuje się pojęciem sentymentalizm - rozpoznaje postacie: Karola Linneusza, Daniela Defoe, Jacques'a i Josepha Montgolfier, Gabriela Fahrenheita, Jacques'a-Louisa Davida, Marie	- dokonuje oceny skutki zmian wprowadzonych w okresie oświecenia dla dalszego rozwoju nauki i kultury

	- Najważniejsze cechy sztuki czasów oświecenia	- tłumaczy , jaką rolę odgrywała edukacja w okresie oświecenia	- podaje formy upowszechniania kultury oświeceniowej	- tłumaczy , jakie cele miała realizować literatura oświecenia	Geoffrin, Jonathana Swifta - omawia osiągnięcia naukowe epoki oświecenia	
		- podaje najważniejsze cechy sztuki czasów oświecenia	- opisuje poglądy polityczne filozofów i myślicieli oświecenia - tłumaczy , jaką rolę w państwie miał odgrywać władca oświecony	- tłumaczy , jakie znaczenie miał rozwój prasy w epoce oświecenia - omawia założenia, jakie względem Wielkiej encyklopedii francuskiej mieli jej twórcy - omawia , jakiego społeczeństwa oczekiwali oświeceniowi myśliciele		
Rewolucja amerykańska i narodziny Stanów Zjednoczonych	- Kolonie brytyjskie w Nowym Świecie - Konflikt z władzami brytyjskimi - Przebieg wojny o niepodległość - Konstytucja Stanów Zjednoczonych	- posługuje się pojęciami: państwo federacyjne, Kongres, Izba reprezentantów, Senat - umiejscawia w czasie: ogłoszenie Deklaracji niepodległości (4 VII 1776), przyjęcie konstytucji Stanów Zjednoczonych (1787) - rozpoznaje postać Jerzego Waszyngtona	- posługuje się pojęciami: Karta Praw, republikanie, demokraci, cenzus majątkowy - umiejscawia w czasie: „bostońskie picie herbaty” (1773), wojnę o niepodległość USA (1775– 1783) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Yorktown (1781) - rozpoznaje postacie: Kazimierza Pułaskiego, Tadeusza Kościuszki	- posługuje się pojęciem ustawa stemplowa - umiejscawia w czasie: wprowadzenie ustawy stemplowej (1765) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Saratogą (1777), pokój w Wersalu (1783) - rozpoznaje postać Thomasa Jeffersona - tłumaczy , dlaczego wydarzenia w Bostonie stały się impulsem do otwartego buntu	- umiejscawia w czasie: I Kongres Kontynentalny (1774), wybór I prezydenta USA (1787) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Lexington (1775) - rozpoznaje postać Thomasa Paine’a - omawia , jak były zorganizowane kolonie angielskie w Ameryce Północnej - tłumaczy , jaką rolę w konflikcie między	- dokonuje oceny , jaką rolę w toczonych działaniach odegrało ogłoszenie Deklaracji niepodległości - dokonuje oceny znaczenie rewolucji amerykańskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej

		- podaje przyczyny konfliktu mieszkańców kolonii z władzami brytyjskimi - omawia założenia Deklaracji niepodległości - podaje instytucje charakterystyczne dla ustroju Stanów Zjednoczonych	kolonistów przeciwko władzom metropolii - omawia rozwiązania ustrojowe przyjęte w konstytucji Stanów Zjednoczonych - przedstawia rolę Polaków w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych	- przedstawia przebieg wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych - przedstawia założenia Karty Praw - podaje kompetencje prezydenta określone w konstytucji Stanów Zjednoczonych - tłumaczy , na czym polegał system dwupartyjny w USA	kolonistami a metropolią odgrywały Kongresy Kontynentalne	
Początek rewolucji francuskiej	- Francja za Ludwika XVI - Zwołanie Stanów Generalnych - Wybuch rewolucji - Zmiana ustroju Francji	- posługuje się pojęciami: Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna - umiejscawia w czasie: szturm na Bastylię (14 VII 1789), uchwalenie Deklaracji praw człowieka i obywatela (VIII 1789) - rozpoznaje postać Ludwika XVI - podaje przyczyny wybuchu rewolucji francuskiej - podaje najważniejsze postanowienia	- posługuje się pojęciami: Stany Generalne, burżuazja, Zgromadzenie Narodowe, jakobini, kordelierzy - umiejscawia w czasie: ogłoszenie się przedstawicieli stanu trzeciego Zgromadzeniem Narodowym (VI 1789) - rozpoznaje postacie: Marii Antoniny, Maximiliena Robespierre'a, Georges'a Dantona - przedstawia strukturę francuskiego społeczeństwa stanowego	- posługuje się pojęciami: Zgromadzenie Konstytucyjne (konstytuanta), Gwardia Narodowa, wielka trwoga, Zgromadzenie Prawodawcze (legislatywa) - umiejscawia w czasie: otwarcie Stanów Generalnych (V 1789), powstanie Zgromadzenia Konstytucyjnego/konstytuanty (VII 1789), ogłoszenia pierwszej konstytucji francuskiej (IX 1791)	- posługuje się pojęciem sankiuloci - umiejscawia w czasie: marsz na Wersal (X 1789) - opisuje sytuację wewnętrzną i zewnętrzną Francji za panowania Ludwika XVI - tłumaczy , w jakich okolicznościach zwołano Stany Generalne - omawia zmiany ustrojowe i społeczne, jakie wprowadziła konstytucja z 1791 r	- dokonuje oceny stosunek Ludwika XVI do wydarzeń rewolucyjnych

		Deklaracji praw człowieka i obywatela	- omawia wydarzenia związane z wybuchem rewolucji we Francji - podaje pierwsze reformy konstytuanty	- rozpoznaje postacie: Emmanuela-Josepha Sieyèsa, Josepha Marie de La Fayette'a, Jeana-Paula Marata - podaje cele polityczne i społeczne stanu trzeciego - tłumaczy , w jakich okolicznościach powołano Zgromadzenie Narodowe - omawia obozy polityczne ukształtowane w konstytuancie		

Republika i radykalizacja rewolucji francuskiej	- Przebieg wojny z Austrią i Prusami - Kryzys i upadek monarchii - Następstwa egzekucji króla - Dyktatura jakobinów - Przewrót termidoriański i dyrektoriat - Znaczenie i konsekwencje rewolucji	- posługuje się pojęciami: dyktatura jakobinów, wielki terror, przewrót termidoriański - umiejscawia w czasie: dyktaturę jakobinów (IV 1793–VII 1794), przewrót termidoriański (VII 1794) - rozpoznaje postać Maximiliena Robespierre'a - omawia najważniejsze cechy dyktatury jakobinów - omawia skutki rewolucji francuskiej	- posługuje się pojęciami: Konwent Narodowy, Komitet Ocalenia Publicznego, Trybunał rewolucyjny, dyrektoriat - umiejscawia w czasie: proklamowanie republiki we Francji (IX 1792), utworzenie Komitetu Ocalenia Publicznego (1793) - rozpoznaje postać Georges'a Dantona - przedstawia okoliczności upadku monarchii we Francji - omawia rolę, jaką odgrywał Komitet Ocalenia Publicznego i Trybunał Rewolucyjny - tłumaczy , jak doszło do przewrotu termidoriańskiego i jakie były jego konsekwencje	- posługuje się pojęciami: żyrondyści, górale, „bagno", powstanie w Wandei - umiejscawia w czasie: wybuch wojny Francji z Austrią (IV 1792), egzekucję Ludwika XVI (I 1793), ogłoszenie konstytucji roku III (1795) - omawia przyczyny wojny rewolucyjnej Francji z Austrią i Prusami - przedstawia okoliczności, w jakich doszło do wprowadzenia dyktatury jakobinów	- umiejscawia w czasie i przestrzeni: wybuch powstania w Wandei (1793) - omawia stosunek państw europejskich do rewolucji we Francji - omawia reakcję państw europejskich na egzekucję Ludwika XVI	- dokonuje oceny znaczenie rewolucji francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej
Od konsulatu do Cesarstwa Francuskiego	- Polityka i rządy dyrektoriatu - Koniec I koalicji antyfrancuskiej - Przejęcie władzy przez Napoleona	- posługuje się pojęciem Kodeks Napoleona - umiejscawia w czasie: wydanie Kodeksu Napoleona (1804), koronację	- posługuje się pojęciami: dyrektoriat, konsulat, „bitwa trzech cesarzy" - umiejscawia w czasie: rządy dyrektoriatu (1794–1799), rządy	- posługuje się pojęciami: konkordat, plebiscyt, republiki siostrzane, Związek Reński - umiejscawia w czasie: pokój w Campo Formio	- umiejscawia w czasie: powstanie II koalicji antyfrancuskiej (1799), konstytucję roku VIII (1799), zawiązanie III koalicji antyfrancuskiej (1805)	- dokonuje oceny rolę i działalność Napoleona Bonapartego w okresie dyrektoriatu i konsulatu

	- Reformy Napoleona - Napoleon cesarzem Francuzów - Przebieg wojny z III koalicją	cesarską Napoleona (1804) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Austerlitz (1805) - rozpoznaje postać Napoleona Bonapartego - podaje reformy Napoleona Bonapartego - tłumaczy , jakie znaczenie miało wprowadzenie Kodeksu Napoleona	konsulatu (1799–1804), bitwę pod Trafalgarem (1805) - rozpoznaje postacie: Franciszka II, Aleksandra I - omawia osiągnięcia Napoleona Bonapartego - opisuje rządy dyrektoriatu i konsulatu - charakteryzuje okoliczności objęcia władzy we Francji przez Napoleona z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych - tłumaczy , jakie znaczenie dla przebiegu wojny miała bitwa pod Austerlitz	(1797), bitwę pod piramidami (1798), zamach stanu 18 brumaire'a (1799), konkordat z papiestwem (1801) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Ulm (1805), pokój w Preszburgu (1805) - odnajduje na mapie państwa II i III koalicji antyfrancuskiej - omawia postanowienia pokoju z Campo Formio - omawia przyczyny, przebieg i skutki wyprawy Napoleona do Egiptu - podaje postanowienia pokoju w Preszburgu	- tłumaczy , jaką rolę odegrał Napoleon Bonaparte w okresie rządów dyrektoriatu - omawia okoliczności zakończenia wojny Francji z I koalicją antyfrancuską - przedstawia przebieg wojny Francji z III koalicją antyfrancuską	- dokonuje oceny , jaką rolę w koalicjach antynapoleońskich odegrała Wielka Brytania
Hegemonia Napoleona w Europie i jej upadek	- Przebieg wojny z IV koalicją - Szczyt potęgi napoleońskiej - Uwarunkowania i przyczyny wojny z Rosją - Wyprawa na Moskwę	- stosuje pojęcia blokada kontynentalna, Wielka Armia - umiejscawia w czasie i przestrzeni: wyprawę Napoleona na Moskwę (1812–1813)	- posługuje się pojęciami: taktyka spalonej ziemi, „bitwa narodów", „sto dni" Napoleona - umiejscawia w czasie: ogłoszenie blokady kontynentalnej (1806), abdykację Napoleona	- posługuje się pojęciem „druga wojna polska" - umiejscawia w czasie: pokój paryski (1814) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwy pod Jeną i Auerstedt (1806), bitwy pod Iławą Pruską i Frydlandem (1807),	- umiejscawia w czasie: powstanie IV koalicji antyfrancuskiej (1806) i VII koalicji antyfrancuskiej (1815) - omawia przebieg wojny Francji z IV koalicją antyfrancuską	- cenia, która z bitew stoczonych przez Napoleona w latach 1812– 1815 najsilniej wpłynęła na losy Europy - dokonuje oceny znaczenie epoki napoleońskiej dla

	- Kryzys i upadek Napoleona - „Sto dni ” Napoleona	- rozpoznaje postać Napoleona I - tłumaczy , na czym polegała tzw. blokada kontynentalna i jakie miała przynieść skutki - podaje przyczyny wojny Napoleona I z Rosją - podaje konsekwencje klęski Napoleona I w 1814 r	(1814), „sto dni” Napoleona (1815) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: pokój w Tylży (1807), bitwę pod Lipskiem (1813), bitwę pod Waterloo (1815) - rozpoznaje postacie: Aleksandra I, Michaiła Kutuzowa, Ludwika XVIII - podaje postanowienia pokoju w Tylży - tłumaczy , z czego wynikała potęga Wielkiej Armii - tłumaczy , dlaczego Napoleon uchodzi za jednego z najwybitniejszych dowódców w historii - omawia konsekwencje bitwy pod Waterloo	bitwę pod Wagram (1809), zajęcie Hiszpanii przez Napoleona (1808), bitwę pod Borodino (1812), bitwę nad Berezyną (1812) - rozpoznaje postać Marii Ludwiki - odnajduje na mapie państwa IV koalicji antyfrancuskiej - omawia militarne osiągnięcia Napoleona I omawia przebieg wyprawy Napoleona I na Moskwę - omawia czynniki, które zadecydowały o klęsce wyprawy moskiewskiej - tłumaczy , jakie znaczenie dla wyniku wojen napoleońskich miała bitwa pod Lipskiem	- zestawia działania prowadzone przez wojska Napoleona podczas walk z III, IV i V koalicją z działaniami prowadzonymi podczas wojny w Hiszpanii - tłumaczy , dlaczego społeczeństwo francuskie poparło powrót Napoleona w 1815 r	losów Francji i Europy
Rozdział VI. Kryzys i upadek Rzeczypospolitej w XVIII wieku						
Rzeczpospolita w czasach saskich	- Wzrost potęgi sąsiadów Rzeczypospolitej - Geneza i początki panowania Augusta II Mocnego	- posługuje się pojęciami: Sejm Niemy, Collegium Nobilium - umiejscawia w czasie: obrady Sejmu	- stosuje pojęcia państwo policyjne, Familia - umiejscawia w czasie: wielką wojnę północną (1700– 1721),	- posługuje się pojęciem republikanci - umiejscawia w czasie: elekcję Augusta II Mocnego (1697), konfederację	- umiejscawia w czasie: bitwę pod Połtawą (1709), pokój w Nystad (1721)	- dokonuje oceny politykę władców Rosji, Prus i Austrii w okresie absolutyzmu oświeconego

	- Wielka wojna północna - Sejm Niemy i jego znaczenie - Podwójna elekcja 1733 roku - Rządy Augusta III - Dążenia reformatorskie	Niemego (1717), założenie Collegium Nobilium (1740) - rozpoznaje postacie: Augusta II Mocnego, Stanisława Konarskiego, Piotra I Wielkiego, Katarzyny II, Fryderyka II Wielkiego - podaje cele polityczne, jakie przyświecały Augustowi II Mocnemu - omawia postanowienia sejmu niemego	powstanie Królestwa Prus (1701), zawarcie traktatu Loewenwolda (1732) - rozpoznaje postacie: Augusta III, Stanisława Leszczyńskiego, Fryderyka Wilhelma I, Marii Teresy, Józefa II - tłumaczy , co skłoniło XVIII-wiecznych władców absolutnych do podjęcia reform w ich państwach - omawia osiągnięcia Augusta II Mocnego - omawia sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej w okresie wielkiej wojny północnej - przedstawia zjawisko ingerencji obcych mocarstw w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej w pierwszej połowie XVIII w - tłumaczy , na czym polegał kryzys parlamentaryzmu polskiego za panowania Augusta III	warszawską i sandomierską (1704), pokój w Altranstädt (1706), konfederację tarnogrodzką (1715), podwójną elekcję (1733) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Połtawą (1709) - rozpoznaje postać Fryderyka I Hohenzollerna - omawia osiągnięcia: Piotra I Wielkiego, Katarzyny II, Fryderyka Wilhelma I, Fryderyka II Wielkiego, Marii Teresy, Józefa II - przedstawia zaangażowanie Rzeczypospolitej w wielką wojnę północną - opisuje panowanie Augusta III - omawia projekty reform społecznych i politycznych w I połowie XVIII w	- rozpoznaje postać Franciszka Ludwika Contiego - zestawia reformy wdrażane w Rosji, Prusach i Austrii - tłumaczy , w jakich okolicznościach tron w Rzeczypospolitej objął August II Mocny oraz August III - opisuje sposób sprawowania władzy przez obu królów z dynastii Wettinów	- dokonuje oceny polityczne konsekwencje sejmu niemego - dokonuje oceny międzynarodowe położenie Rzeczypospolitej za rządów obu Sasów

Początki panowania Stanisława Augusta i I rozbiór	- Nowy układ sił - Ostatnia elekcja - Pierwsze reformy Stanisława Augusta Poniatowskiego - Sprawa dysydentów - Konfederacja barska - I rozbiór Rzeczypospolitej - Sejm rozbiorowy	- posługuje się pojęciami: prawa kardynalne, konfederacja barska, Komisja Edukacji Narodowej - umiejscawia w czasie: elekcję Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764), konfederację barską (1768–1772), ustanowienie Komisji Edukacji Narodowej (1773) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: I rozbiór Rzeczypospolitej (1772) - rozpoznaje postacie: Stanisława Augusta Poniatowskiego, Katarzyny II - opisuje reformy pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego - podaje prawa kardynalne	- posługuje się pojęciami: Familia, sejm skonfederowany, dysydenci, Rada Nieustająca - umiejscawia w czasie: uchwalenie praw kardynalnych (1768), sejm rozbiorowy (1773–1775), powołanie Rady Nieustającej (1775) - rozpoznaje postacie: Tadeusza Rejtana, Kazimierza Pułaskiego - omawia osiągnięcia Stanisława Augusta Poniatowskiego - podaje reformy sejmu konwokacyjnego przedstawia przyczyny, przebieg i skutki konfederacji barskiej - podaje postanowienia sejmu porozbiorowego z lat 1773–1775 - charakteryzuje zmiany terytorialne, społeczne i gospodarcze, jakie przyniósł I rozbiór Rzeczypospolitej	- posługuje się pojęciem konfederacja w Radomiu - umiejscawia w czasie: konfederacje Toruniu, Słucku i Radomiu (1767), tzw. sejm repninowski (1767–1768) - rozpoznaje postacie: Mikołaja Repnina, Michała Krasińskiego, Józefa Pułaskiego - tłumaczy , komu i dlaczego zależało na uchwaleniu tzw. praw kardynalnych - przedstawia okoliczności przeprowadzenia I rozbioru Rzeczypospolitej - tłumaczy , w jaki sposób problem dyzunitów wpłynął na sytuację polityczną w Rzeczypospolitej	- umiejscawia w czasie: rzeź w Humaniu (1768) - przedstawia układ sił politycznych u schyłku panowania Augusta III - tłumaczy , dlaczego Katarzyna II zdecydowała się osadzić na polskim tronie Stanisława Poniatowskiego	- dokonuje oceny reformy sejmu konwokacyjnego i pierwszych lat panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego - dokonuje oceny wpływ Rosji na politykę wewnętrzną w Rzeczypospolitej za rządów Stanisława Augusta Poniatowskiego - dokonuje oceny skutki I rozbioru Rzeczypospolitej

Oświecenie w Rzeczypospolitej	- Geneza i początki oświecenia na ziemiach polskich - Edukacja i nauka - Mecenat królewski - Rozwój literatury	- posługuje się pojęciem oświecenie stanisławowskie - umiejscawia w czasie: oświecenie w Rzeczypospolitej (od połowy XVIII do początku XIX w.), utworzenie Collegium Nobilium (1740), założenie Szkoły Rycerskiej (1765), powołanie Komisji Edukacji Narodowej (1773) - rozpoznaje postać Stanisława Konarskiego - podaje najważniejsze cechy oświecenia w Polsce - tłumaczy , jaką rolę w rozwoju edukacji odgrywała Komisja Edukacji Narodowej	- posługuje się pojęciem obiady czwartkowe - umiejscawia w czasie: założenie Teatru Narodowego (1765), powstanie Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych (1775) - rozpoznaje postacie: Marcella Bacciarellego, Bernarda Belotta Canaletta Stanisława Staszica, Ignacego Krasickiego, Wojciecha Bogusławskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza - omawia osiągnięcia Stanisława Augusta Poniatowskiego - opisuje mecenat królewski w okresie oświecenia - omawia osiągnięcia architektury i sztuki klasycyzmu w Polsce	- posługuje się pojęciami: Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych, sentymentalizm - umiejscawia w czasie: otwarcie Biblioteki Załuskich (1747) - rozpoznaje postacie: Józefa i Andrzeja Załuskich, Jana Piotra Norblina, Adama Naruszewicza, Franciszka Bohomolca - przedstawia początki oświecenia na ziemiach polskich - przedstawia rozwój edukacji w Rzeczypospolitej w czasach oświecenia - tłumaczy , jakie funkcje miała pełnić literatura w okresie oświecenia w Polsce - omawia działalność i znaczenie Teatru Narodowego	- umiejscawia w czasie: rozpoczęcie wydawania Monitora (1765) - rozpoznaje postacie: Jakuba Fontany, Dominika Merliniego, Franciszka Karpińskiego, Stanisława Trembeckiego, Izabeli Czartoryskiej - omawia rozwój nauki w okresie oświecenia w Polsce	- dokonuje oceny wpływ Stanisława Augusta Poniatowskiego na rozwój kultury oświecenia w Polsce
Sejm Wielki i Konstytucja 3 maja	- Rzeczpospolita po I rozbiorze - Zmiana sytuacji w Europie	- posługuje się pojęciami: Sejm Wielki (Sejm Czteroletni),	- posługuje się pojęciem protektorat - umiejscawia w czasie: ustawę o sejmikach (III 1791), Prawo o	- posługuje się pojęciami: ofiara wieczysta rządy królewsko-	- rozpoznaje postacie: Scipione Piattolego, Fryderyka Augusta - tłumaczy , w jakich okolicznościach	- dokonuje oceny dorobek Sejmu Wielkiego - dokonuje oceny wpływ reform

	- Początek obrad sejmu - Pierwsze reformy - Uchwalenie Konstytucji 3 maja - Postanowienia konstytucji - Konfederacja targowicka - Przebieg wojny w obronie konstytucji - Przebieg wojny w obronie konstytucji	konfederacja targowicka - umiejscawia w czasie: obrady Sejmu Wielkiego (X 1788 – V 1792), uchwalenie Konstytucji 3 maja (1791), konfederację targowicką (1792) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: II rozbiór Rzeczypospolitej (1793) - rozpoznaje postacie: Katarzyny II, Stanisława Augusta Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki - podaje reformy Sejmu Wielkiego - podaje postanowienia Konstytucji 3 maja	miastach królewskich (IV 1791), wojnę w obronie Konstytucji 3 maja (1792– 1793), sejm rozbiorowy w Grodnie (1793) - rozpoznaje postacie: Stanisława Staszica, Hugona Kołłątaja, Ignacego Potockiego, Józefa Poniatowskiego - tłumaczy , w jakich okolicznościach zwołano Sejm Wielki - opisuje stronnictwa Sejmu Wielkiego i ich programy - opisuje reformy Sejmu Wielkiego - omawia zmiany ustrojowe i społeczne wprowadzone na mocy Ustawy rządowej - charakteryzuje zmiany terytorialne i polityczne, jakie przyniósł II rozbiór Rzeczypospolitej - omawia okoliczności w jakich doszło do II rozbioru Rzeczypospolitej z uwzględnieniem	ambasadorskie, czarna procesja - umiejscawia w czasie: likwidację Rady Nieustającej (1789), tzw. czarną procesję (1789), uchwalenie tzw. ofiary wieczystej (1789), przymierze z Prusami (1790), uchwalenie Zaręczenia Wzajemnego Obojga Narodów (1791), przystąpienie Stanisława Augusta Poniatowskiego do konfederacji targowickiej (1792) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Zieleńcami (1792), bitwę pod Dubienką (1792) - rozpoznaje postacie: Stanisława Małachowskiego, Kazimierza Nestora Sapiehy, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego, Adama Kazimierza	wewnętrznych i zewnętrznych doszło do zwołania Sejmu Wielkiego - tłumaczy , w jakich okolicznościach Sejm Wielki przekształcił się w Sejm Czteroletni - omawia stosunek społeczeństwa Rzeczypospolitej do Konstytucji 3 maja	sejmowych z 1791 r. na ustrój Rzeczypospolitej - dokonuje oceny znaczenie Konstytucji 3 maja dla dalszych dziejów Polski - dokonuje oceny postawę uczestników konfederacji targowickiej - dokonuje oceny postawę Stanisława Augusta Poniatowskiego w czasie wojny w obronie konstytucji

			zależności przyczynowo-skutkowych	Czartoryskiego, Jana Dekerta - tłumaczy , na czym polegały rządy królewsko-ambasadorskie - omawia okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja - przedstawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej - tłumaczy , jaki stosunek do wprowadzanych reform miały państwa ościenne - omawia przebieg wojny w obronie Konstytucji 3 maja - podaje postanowienia sejmu grodzieńskiego z 1793 r		
Insurekcja kościuszkowska i rozbiory	- Rzeczpospolita po II rozbiorze - Wybuch powstania - Insurekcja kościuszkowska - Kryzys i upadek powstania	- posługuje się pojęciem insurekcja - umiejscawia w czasie: powstanie kościuszkowskie (1794– 1795) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Racławicami (4 IV	- posługuje się pojęciem Uniwersał połaniecki - umiejscawia w czasie: ogłoszenie aktu insurekcji (24 III 1794), ogłoszenie Uniwersału połanieckiego (V 1794) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod	- posługuje się pojęciem Rada Najwyższa Narodowa - umiejscawia w czasie: wymarsz oddziału A. Madalińskiego z Ostrołęki do Warszawy (III 1794), wybuch powstania w Warszawie i Wilnie (IV 1794),	- rozpoznaje postać Bartosza Głowackiego - tłumaczy , jaką rolę w powstaniu kościuszkowskim pełniła Rada Najwyższa Narodowa - opisuje przyczyny upadku Rzeczypospolitej	- dokonuje oceny znaczenie powstania kościuszkowskiego dla polskiej myśli niepodległościowe j - dokonuje oceny szanse na zwycięstwo powstania kościuszkowskiego

	- III rozbiór Rzeczypospolitej i jego skutki	1794), III rozbiór Rzeczypospolitej (1795) - rozpoznaje postać Tadeusza Kościuszki - omawia przyczyny wybuchu powstania kościuszkowskiego - przedstawia skutki upadku powstania kościuszkowskiego i okoliczności III rozbioru z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych	Szczekocinami (6 VI 1794), bitwę pod Maciejowicami (10 X 1794), rzeź Pragi (XI 1794) - rozpoznaje postacie: Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego - omawia osiągnięcia Tadeusza Kościuszki - przedstawia przebieg insurekcji kościuszkowskiej - podaje postanowienia Uniwersału połanieckiego - omawia zmiany terytorialne, jakie przyniósł III rozbiór Rzeczypospolitej	powołanie Rady Najwyższej Narodowej (V 1794), abdykację Stanisława Augusta Poniatowskiego (XI 1795) - rozpoznaje postacie: Antoniego Madalińskiego, Tomasza Wawrzeckiego, Aleksandra Suworowa - opisuje sytuację w Rzeczypospolitej po II rozbiorze - omawia okoliczności wybuchu powstania kościuszkowskiego - tłumaczy , jakie znaczenie dla przebiegu powstania miał akt insurekcji Tadeusza Kościuszki	- zestawia poszczególne rozbiory	- dokonuje oceny panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego - dokonuje oceny , który z rozbiorów miał najbardziej dotkliwe skutki dla Polski
Legiony Polskie u boku Napoleona	- Utworzenie Legionów Polskich - Walki we Włoszech - Kryzys idei legionowej - Znaczenie i konsekwencje Legionów Polskich	- posługuje się pojęciem Legiony Polskie - umiejscawia w czasie: utworzenie Legionów Polskich we Włoszech (1797) - rozpoznaje postacie: Jana Henryka	- anie polskich oddziałów na Santo Domingo (1802) - rozpoznaje postać Karola Kniaziewicza - charakteryzuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich we Włoszech	- posługuje się pojęciem Legia Naddunajska - umiejscawia w czasie: utworzenie Legii Naddunajskiej (1799), zawarcie pokoju w Lunéville (1801) - charakteryzuje udział Legionów Polskich w	- przedstawia cele i oczekiwania polskiej emigracji po powstaniu kościuszkowskim i III rozbiorze Rzeczypospolitej	- dokonuje oceny wkład Polaków w budowanie potęgi imperium Napoleona - dokonuje oceny stosunek władz francuskich do walczących po ich stronie polskich żołnierzy

		Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego - przedstawia organizację Legionów Polskich we Włoszech - omawia losy polskich legionistów podczas kampanii włoskiej i po jej zakończeniu	- omawia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech	kampaniach wojsk napoleońskich - tłumaczy , jakie konsekwencje dla sprawy polskiej miały postanowienia pokoju w Lunéville - omawia konsekwencje udziału Legionów w walkach na Santo Domingo		
Księstwo Warszawskie	- Geneza i powstanie Księstwa Warszawskiego - Ustrój Księstwa Warszawskiego - Trudności i sukcesy - Przebieg wojny z Austrią - Kryzys i upadek Księstwa	- posługuje się pojęciem Księstwo Warszawskie - umiejscawia w czasie: powstanie Księstwa Warszawskiego i ogłoszenie jego konstytucji (1807), powstanie Królestwa Polskiego (1815) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: Księstwo Warszawskie (1807–1812) - rozpoznaje postać Jana Henryka Dąbrowskiego - opisuje ustrój Księstwa Warszawskiego	- posługuje się pojęciami: dekret grudniowy, druga wojna polska, sumy bajońskie - umiejscawia w czasie: pokój w Tylży (1807), dekret grudniowy (1807), rozpoczęcie drugiej wojny polskiej (1812) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Raszynem (1809), bitwę pod Somosierrą (1809), bitwę pod Lipskiem (1813) - rozpoznaje postać Józefa Poniatowskiego - tłumaczy , jaką rolę w powstaniu Księstwa	- posługuje się pojęciem Komisja Rządząca - umiejscawia w czasie: powołanie Komisji Rządzącej (1807), bitwę pod Iławą Pruską i Frydlandem (1807) - rozpoznaje postacie: Stanisława Małachowskiego, Fryderyka Augusta I - omawia okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego - przedstawia przebieg wojny z Austrią i jej konsekwencje u	- tłumaczy , dlaczego Księstwo Warszawskie nie było w pełni suwerennym ośrodkiem państwowości polskiej - tłumaczy , dlaczego upadek Napoleona był końcem polskich marzeń o własnym państwie	- dokonuje oceny politykę Napoleona wobec Polaków - dokonuje oceny , jakie znaczenie dla sprawy polskiej miały postanowienia pokoju w Tylży

		- podaje reformy społeczne zrealizowane w Księstwie Warszawskim Ro	Warszawskiego odegrał Jan Henryk Dąbrowski - omawia okoliczności powstania i problemy funkcjonowania Księstwa Warszawskiego z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych - przedstawia okoliczności upadku Księstwa Warszawskiego zdział VII. Powrót starego ład			
Rozdział VII. Powrót starego ładu						
Kongres wiedeński i system wiedeński	- Kongres wiedeński – cele i zasady - Zmiany polityczne i terytorialne - Święte Przymierze - Próby podważenia systemu wiedeńskiego - Wyzwolenie Grecji - Rewolucja lipcowa we Francji	- posługuje się pojęciami: kongres wiedeński, Święte Przymierze - umiejscawia w czasie: kongres wiedeński (X 1814 – VI 1815), rewolucję lipcową we Francji (1830) - rozpoznaje postacie: Aleksandra I Romanowa, Ludwika Filipa	- posługuje się pojęciami: zasada restauracji, zasada legitymizmu, zasada równowagi europejskiej, karbonariusze, Młode Włochy, dekabryści, monarchia lipcowa - umiejscawia w czasie: zawarcie Świętego Przymierza (IX 1815), powstanie dekabrystów (1825),	- posługuje się pojęciami: porządek wiedeński, reakcja, „koncert mocarstw”, rojaliści, risorgimento - umiejscawia w czasie: wybuch powstania Greków przeciwko Turcji (1821), bitwę pod Navarino (1827), powstanie belgijskie (1830) - umiejscawia w przestrzeni: zmiany polityczne wywołane	- posługuje się pojęciem ruch filhellenistyczny - umiejscawia w czasie: powstanie karbonariuszy we Włoszech (1820), traktat w Adrianopolu (1829), konferencję w Londynie (1830) - rozpoznaje postać Leopolda I - tłumaczy , jaki wpływ na losy Europy miały zasady polityczne	- dokonuje oceny skutki polityczne decyzji podjętych na kongresie wiedeńskim - dokonuje oceny wpływ Świętego Przymierza na losy Europy po kongresie wiedeńskim

		- określa państwa decydujące na kongresie wiedeńskim - podaje najważniejsze cechy nowego ładu ustanowionego na kongresie wiedeńskim - określa, które państwa stanowiły trzon Świętego Przymierza - podaje państwa, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych - tłumaczy , kto i dlaczego buntował się przeciwko systemowi wiedeńskiemu	powstanie niepodległej Grecji (1829) - umiejscawia w przestrzeni: państwa, które odgrywały najważniejszą rolę podczas kongresu wiedeńskiego oraz kraje, w których w latach 20. i 30. XIX w. doszło do wystąpień rewolucyjnych - rozpoznaje postacie: Klemensa Metternicha, Giuseppe Mazziniego, Mikołaja I - omawia cele zwołania kongresu wiedeńskiego - tłumaczy , jak powstał, na czym polegał i czemu miał służyć system wiedeński z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych - omawia podział ziem polskich przeprowadzony na kongresie wiedeńskim	decyzjami kongresu wiedeńskiego, kraje, w których doszło do interwencji armii państw Świętego Przymierza - rozpoznaje postacie: Ottona Wittelsbacha, Karola X, Adolphe'a Thiersa - opisuje zasady ustalone na kongresie wiedeńskim - podaje postanowienia kongresu wiedeńskiego w sprawie Niemiec i Włoch - przedstawia zmiany na mapie politycznej Europy wywołane decyzjami kongresu wiedeńskiego - przedstawia uwarunkowania i następstwa powstania dekabrystów - przedstawia przebieg walk o niepodległość Grecji	ustanowione na kongresie wiedeńskim - tłumaczy , jakie znaczenie miało Święte Przymierze dla utrzymania porządku wiedeńskiego - omawia cele włoskiego ruchu odrodzenia narodowego omawia walkę Belgów o niepodległość - tłumaczy , z jakiego powodu europejskie mocarstwa zaangażowały się w konflikt z imperium osmańskim w sprawie greckiej	

			- omawia okoliczności i cele powstania Świętego Przymierza - przedstawia przyczyny i przebieg rewolucji lipcowej we Francji			
Rewolucja przemysłowa w I połowie XIX w.	- Rewolucja przemysłowa w Europie - Kierunki rozwoju komunikacji - Rewolucja przemysłowa w Stanach Zjednoczonych - Następstwa rewolucji przemysłowej	- posługuje się pojęciami: rewolucja przemysłowa, industrializacja, urbanizacja - tłumaczy , dlaczego transport zyskał w XIX w. tak duże znaczenie - podaje najważniejsze wynalazki pierwszej połowy XIX w - podaje uwarunkowania i następstwa rewolucji przemysłowej z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych	- posługuje się pojęciami: proletariat, kapitaliści - umiejscawia w czasie: opatentowanie maszyny parowej (1769) i otwarcie pierwszej linii kolejowej (1825) - rozpoznaje postacie: George'a Stephensona, Samuela Morse'a - podaje rejony Europy, w których rewolucja przemysłowa postępowała najszybciej - przedstawia rozwój komunikacji w pierwszej połowie XIX w	- umiejscawia w czasie: pierwszy morski rejs parowca (1813) i założenie Niemieckiego Związku Celnego (1834) - rozpoznaje postacie: Samuela Colta, Isaaca Singera - tłumaczy , dlaczego proces industrializacji w Europie nie przebiegał równomiernie - tłumaczy , jaki wpływ na rozwój komunikacji miało wynalezienie maszyny parowej - omawia rozwój gospodarczy i przemiany w Stanach Zjednoczonych w czasie rewolucji przemysłowej	- posługuje się pojęciami: społeczeństwo industrialne, luddyści - umiejscawia w czasie: wystąpienia luddystów (1811–1813) - tłumaczy wpływ eksplozji demograficznej na przemiany w rolnictwie i przemyśle - tłumaczy , dlaczego rewolucja przemysłowa wzbudziła ogromny sprzeciw społeczny - tłumaczy , w jaki sposób upowszechnienie kolei zmieniło życie mieszkańców Europy	- dokonuje oceny skutki rewolucji przemysłowej, wskazując przyniesione przez nią korzyści i straty
Liberalizm, konserwatyzm, socjalizm i komunizm	- Narodziny nowych nurtów politycznych - Liberalizm - Konserwatyzm	- posługuje się pojęciami: konserwatyzm, liberalizm, socjalizm, komunizm	- posługuje się pojęciami: burżuazja, socjalizm utopijny, związek zawodowy, dyktatura proletariatu	- posługuje się pojęciami: utylitaryzm, czartyści, walka klas - rozpoznaje postacie: François	- posługuje się pojęciem falanster - rozpoznaje postacie: Josepha de Maistre'a, Louisa de Bonalda, Adama Jerzego	- dokonuje oceny skutki społeczne i polityczne, jakie wywołało pojawienie się nowych idei politycznych -

	- Geneza i początki ruchu robotniczego - Geneza i początki socjalizmu i komunizmu	- rozpoznaje postacie: Adama Smitha, Edmunda Burke'a, Karola Marksa - podaje idee polityczne, które zdobyły popularność w pierwszej połowie XIX w	- umiejscawia w czasie: ogłoszenie Manifestu komunistycznego (1848) - rozpoznaje postacie: Johna Stuarta Milla, Henri de Saint-Simona - przedstawia założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu - tłumaczy , dlaczego konserwatyści byli przeciwni gwałtownym zmianom politycznym i społecznym - omawia położenie klasy robotniczej i jego wpływ na ukształtowanie się i rozwój ruchu robotniczego z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych - przedstawia cele, jakie stawiały przed sobą związki zawodowe	Chateaubrianda, Fryderyka Engelsa - umiejscawia w czasie: powstanie pierwszych związków zawodowych (1824), działalność czartystów w Anglii (1836–1848) - tłumaczy , które grupy społeczne mogły być zainteresowane realizacją postulatów konserwatystów, liberałów, a które – socjalistów i komunistów - przedstawia okoliczności, w jakich narodził się ruch robotniczy - przedstawia postulaty socjalizmu utopijnego i wyjaśnia, dlaczego były one niemożliwe do zrealizowania	Czartoryskiego, Charles'a Fouriera, Roberta Owena - tłumaczy , czym różniły się propozycje dotyczące sprawy robotniczej wysuwane przez związki zawodowe, czartystów i komunistów - omawia cele i skutki działalności czartystów - omawia powody, dla których konserwatyści krytykowali rewolucje i zmiany społeczne wprowadzane w pierwszej połowie XIX w	dokonuje oceny wpływ działalności związków zawodowych i ruchów politycznych na sytuację społeczną grup pozbawionych wpływu na losy państwa

Wiosna Ludów w Europie	- Geneza Wiosny Ludów - Od rewolucji lipcowej do cesarstwa we Francji - Rewolucja wiedeńska - Geneza i powstanie węgierskie - Wiosna Ludów w Prusach i krajach niemieckich - Wiosna Ludów w krajach włoskich - Następstwa Wiosny Ludów - Udział Polaków we Wiośnie Ludów	- posługuje się pojęciem Wiosna Ludów - umiejscawia w czasie: Wiosnę Ludów (1848– 1849) - umiejscawia w przestrzeni: państwa, w których doszło do wystąpień Wiosny Ludów - rozpoznaje postacie: Ludwika Napoleona Bonapartego (Napoleona III), Franciszka Józefa I, Józefa Bema - przedstawia przyczyny Wiosny Ludów - omawia skutki Wiosny Ludów	- posługuje się pojęciami: warsztaty narodowe, Parlament Frankfurcki - umiejscawia w czasie: rewolucję w Paryżu (II 1848), wybuch rewolucji w Wiedniu (III 1848), wybuch rewolucji w Berlinie (III 1848), wybuch Wiosny Ludów w państwach włoskich (III 1848) - rozpoznaje postacie: Lajosa Kossutha, Iwana Paskiewicza, Ludwika Mierosławskiego, Adama Mickiewicza - podaje kraje europejskie, w których Wiosna Ludów przyniosła trwałe zmiany - omawia przyczyny, przebieg i skutki Wiosny Ludów z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych – rozróżnia, które z wystąpień Wiosny Ludów były	- posługuje się pojęciem bankiety - umiejscawia w czasie: powstanie węgierskie (III 1848 – X 1849), powstanie robotnicze we Francji (VI 1848), wybranie Ludwika Napoleona Bonapartego prezydentem Francji (XII 1848), wybuch Wiosny Ludów w Państwie Kościelnym (II 1849) - rozpoznaje postacie: Ludwika Filipa, Ferdynanda I Habsburga, Fryderyka Wilhelma IV - tłumaczy , dlaczego Wiosna Ludów we Francji nie przyniosła oczekiwanych rezultatów - tłumaczy , dlaczego powstanie węgierskie w czasie Wiosny Ludów poniosło klęskę - charakteryzuje przebieg i skutki Wiosny Ludów w państwach włoskich	- umiejscawia w czasie: zarazę ziemniaczaną w Europie (1845–1847), objęcie tronu przez Franciszka Józefa I (XII 1848) - rozpoznaje postacie: Henryka Dembińskiego, Wojciecha Chrzanowskiego, Józefa Wysockiego - omawia , jak zmieniała się sytuacja polityczna we Francji podczas Wiosny Ludów - tłumaczy , na czym polegała postępowość reform II Republiki Francuskiej - przedstawia udział Polaków w europejskiej Wiośnie Ludów	- dokonuje oceny , które z przyczyn wybuchu Wiosny Ludów były wynikiem działań ówczesnych władców europejskich, a na które nie mieli oni żadnego wpływu – oceń trwałość reform i zmian ustrojowych wprowadzonych w czasie Wiosny Ludów

			rewolucjami społecznymi, a które ruchami zjednoczeniowymi lub powstaniami narodowymi - przedstawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Austrii i na Węgrzech	- omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Prusach		
Rozdział VIII. Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim						
Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim	- Nowy podział ziem polskich - Zabór pruski - Sytuacja społeczna i gospodarcza w zaborze pruskim - Rzeczpospolita Krakowska - Galicja - Ziemie zabrane - Polska nauka i oświata w pierwszej połowie XIX wieku	- posługuje się pojęciami: Rzeczpospolita Krakowska, Wielkie Księstwo Poznańskie, Królestwo Polskie, Galicja - umiejscawia w przestrzeni: podział ziem polskich na kongresie wiedeńskim - omawia podział ziem polskich przeprowadzony na kongresie wiedeńskim	- posługuje się pojęciami: germanizacja, uwłaszczenie, ziemie zabrane - umiejscawia w czasie: uwłaszczenie chłopów w zaborze pruskim (1816– 1823), zniesienie pańszczyzny w Galicji (1848) - rozpoznaje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, Franciszka I, Wilhelma III - tłumaczy , w jaki sposób funkcjonowała ograniczona autonomia w Wielkim Księstwie Poznańskim	- posługuje się pojęciami: filomaci, filareci, reforma regulacyjna - umiejscawia w czasie: utworzenie Uniwersytetu Warszawskiego (1816), nadanie konstytucji Rzeczypospolitej Krakowskiej (1818), wprowadzenie obowiązku szkolnego w zaborze pruskim (1825), równouprawnienie obywateli w zaborze pruskim (1848) - rozpoznaje postacie: Antoniego Radziwiłła, Edwarda Flotwella, Tomasza Zana, Wojciecha	- umiejscawia w czasie: ufundowanie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817) - rozpoznaje postacie: Samuela Bogumiła Lindego, Józefa Maksymiliana Ossolińskiego - omawia sytuację społeczną w zaborze rosyjskim, pruskim i austriackim - zestawia rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborem pruskim i austriackim - zestawia sytuację poszczególnych grup społeczeństwa	- dokonuje oceny , w którym zaborze sytuacja Polaków wyglądała najkorzystniej pod względem swobód politycznych - dokonuje oceny , czy ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej sprzyjał rozwojowi kultury polskiej

			- omawia sposób zarządzania Galicją - podaje instytucje polskiego życia kulturalnego i oświatowego na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w	Bogusławskiego, Stanisława Kostki Potockiego - tłumaczy , co było przyczyną konfliktu między szlachtą i chłopami w Galicji - przedstawia ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej - przedstawia sytuację Polaków na ziemiach zabranych - przedstawia proces uwłaszczenia chłopów w zaborze pruskim - omawia rolę Królestwa Polskiego jako centrum życia kulturalnego i oświatowego na ziemiach polskich w latach 1815–1830	polskiego pod zaborem pruskim i austriackim - zestawia sytuację kultury i oświaty polskiej w poszczególnych zaborach w pierwszej połowie XIX w	
Królestwo Polskie 1815-1830	- Ustrój Królestwa Polskiego - Sytuacja społeczna i gospodarcza - Działalność legalnej opozycji - Pierwsze spiski	- posługuje się pojęciami: opozycja legalna, opozycja nielegalna - umiejscawia w czasie: nadanie konstytucji Królestwu Polskiemu (1815) - rozpoznaje postacie: Aleksandra	- posługuje się pojęciami: kaliszanie, cenzura prewencyjna - umiejscawia w czasie: początek konfliktu cara z polską opozycją (1820), powstanie Towarzystwa Patriotycznego (1821)	- umiejscawia w czasie: powstanie Wolnomularstwa Narodowego (1819), powstanie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825), powstanie Banku Polskiego (1828)	- tłumaczy , jaki status miały ziemie dawnej Rzeczypospolitej znajdujące się pod panowaniem carskiej dynastii Romanowów - charakteryzuje , jak zmieniały się nastroje Polaków względem carskiego panowania w	- dokonuje oceny , jakie korzyści, a jakie problemy mogło przynieść Królestwu Polskiemu położenie na pograniczu trzech mocarstw

		I, Adama Jerzego Czartoryskiego - podaje najważniejsze organizacje spiskowe działające w Królestwie Polskim - podaje instytucje, które według konstytucji z 1815 r. sprawowały w Królestwie Polskim władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą	- rozpoznaje postacie: Mikołaja I, Konstantego Romanowa, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Józefa Zajączka - opisuje ustrój Królestwa Polskiego ustanowiony w konstytucji z 1815 r - podaje cele, jakie stawiała sobie opozycja legalna i nielegalna w Królestwie Polskim	- rozpoznaje postacie: Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Waleriana Łukasińskiego, Ignacego Prądzyńskiego, Stanisława Staszica - tłumaczy , dlaczego konstytucja Królestwa Polskiego należała do najbardziej liberalnych ustaw zasadniczych w Europie - przedstawia reformy Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego i ich skutki	Królestwie Polskim oraz wyjaśnia, czym te zmiany były spowodowane	
Powstanie listopadowe i wojna polsko-rosyjska	- Noc listopadowa - Co dalej z powstaniem? - Przebieg wojny z Rosją - Geneza i powstanie poza Królestwem Polskim - Międzynarodowa reakcja na powstanie - Następstwa powstania listopadowego	- posługuje się pojęciem noc listopadowa - umiejscawia w czasie: wybuch powstania listopadowego (29 XI 1830), rozpoczęcie wojny z Rosją (II 1831) - rozpoznaje postacie: Piotra Wysockiego, Józefa Chłopickiego	- posługuje się pojęciami: noc paskiewiczowska, katorga - umiejscawia w czasie: uznanie przez sejm powstania listopadowego za narodowe (18 XII 1830), detronizację Mikołaja I (25 I 1831), wprowadzenie Statutu Organicznego (1832) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod	- umiejscawia w czasie: powstanie Sprzysiężenia Podchorążych (1828), układ rosyjsko-austriacki (1833) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwy pod Stoczkiem i Dobrem (II 1831), bitwy pod Wawrem i Dębem Wielkim (III 1831), bitwę pod Iganiami (IV 1831), obronę Warszawy (6–8 IX 1831)	- umiejscawia w czasie: przekształcenie się Rady Administracyjnej w Rząd Tymczasowy (3 XII 1830), wprowadzenie rosyjskiego kodeksu karnego (1847) - rozpoznaje postacie: Michała Radziwiłła, Józefa Dwernickiego, Józefa Sowińskiego, Konstantego Ordona	- dokonuje oceny postawę przywódców powstania - dokonuje oceny skutki klęski powstania listopadowego - dokonuje oceny międzynarodową reakcję na powstanie listopadowe

		- podaje przyczyny wybuchu powstania listopadowego - określa główne etapy wojny z Rosją - podaje represje, jakie spadły na Polaków w Królestwie Polskim po klęsce powstania listopadowego	Grochowem (25 II 1831), bitwę pod Ostrołęką (26 V 1831) - rozpoznaje postacie: Mikołaja I, Konstantego Romanowa, Adama Jerzego Czartoryskiego, Iwana Paskiewicza - przedstawia sytuację w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania listopadowego - charakteryzuje wydarzenia nocy listopadowej - tłumaczy , jakie znaczenie dla przebiegu wojny z Rosją miały bitwy pod Grochowem i Ostrołęką - omawia , jakie znaczenie dla powstania listopadowego miały obrona i kapitulacja Warszawy - omawia przykłady polityki rusyfikacyjnej po powstaniu listopadowym	- rozpoznaje postacie: Maurycego Mochnackiego, Joachima Lelewela, Iwana Dybicza, Ignacego Prądzyńskiego, Emilii Plater, Jana Krukowieckiego - przedstawia postawy społeczeństwa polskiego wobec wybuchu powstania-przedstawia przebieg powstania listopadowego poza granicami Królestwa Polskiego - przedstawia reakcje państw europejskich na wybuch powstania listopadowego - przedstawia polityczne następstwa wydania Statutu Organicznego	- omawia rolę sejmu w powstaniu listopadowym - opisuje działania Rządu Narodowego w czasie wojny polsko-rosyjskiej - omawia skutki klęski powstania listopadowego dla mieszkańców ziem zabranych oraz zaborów pruskiego i austriackiego	

Wielka Emigracja, konspiracja i romantyzm	- Polacy po upadku powstania listopadowego - Emigracyjne stronnictwa polityczne - Działalność spiskowa w ziemiach polskich - Polski romantyzm - Romantyzm na emigracji	- posługuje się pojęciami: romantyzm, Wielka Emigracja - rozpoznaje postacie: Adama Jerzego Czartoryskiego, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego, Fryderyka Chopina- wyjaśnia, jakie wartości były najważniejsze dla twórców okresu romantyzmu - tłumaczy , dlaczego polską emigrację po powstaniu listopadowym nazwano wielką - podaje stronnictwa polityczne Wielkiej Emigracji	- posługuje się pojęciem emisariusz - umiejscawia w czasie: publikację Ballad i romansów Mickiewicza (1822), powstanie Hôtel Lambert (1831), Komitetu Narodowego Polskiego (1831), powstanie Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832), założenie Gromad Ludu Polskiego (1835) - umiejscawia w przestrzeni: kierunek emigracji polskiej w latach 1831–1832 - rozpoznaje postacie: Cypriana Norwida, Joachima Lelewela, Tadeusza Krępowieckiego, Szymona Konarskiego - przedstawia osiągniecia polskiej literatury romantycznej - opisuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji - tłumaczy , w jaki sposób organizacje na	- posługuje się pojęciem mesjanizm - umiejscawia w czasie: utworzenie Komitetu Narodowego Emigracji Polskiej (1832), założenie Stowarzyszenia Ludu Polskiego (1835), ogłoszenie Manifestu Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1836) - rozpoznaje postacie: Andrzeja Towiańskiego, Wiktora Heltmana, Karola Libelta, Piotra Ściegiennego - tłumaczy , jaką rolę odegrał mesjanizm w kształtowaniu się polskiej świadomości narodowej - charakteryzuje sytuację Polaków, którzy zdecydowali się na emigrację po powstaniu listopadowym - podaje organizacje spiskowe wskazując obszar ich działania	- umiejscawia w czasie: powstanie Młodej Polski (1834), powstanie Związku Narodu Polskiego (1839), powstania Związku Chłopskiego (1840–1844), powołanie Centralizacji Poznańskiej (1844) - rozpoznaje postacie: Karola Stolzmana, Stanisława Worcella, Karola Levittoux, Edwarda Dembowskiego - tłumaczy , dlaczego inaczej traktowały polskich emigrantów narody, a inaczej rządy państw Europy Zachodniej - zestawia programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji - tłumaczy , w jaki sposób starano się upowszechnić sprawę narodową w najniższych warstwach społeczeństwa polskiego pod zaborami	- dokonuje oceny rolę romantyzmu w kształtowaniu się polskiej świadomości narodowej - dokonuje oceny znaczenie Wielkiej Emigracji dla podtrzymania walki o niepodległość Polski

			emigracji utrzymywały kontakt z Polakami pod zaborami			
Powstanie krakowskie, rabacja i Wiosna Ludów na ziemiach polskich	- Rabacja galicyjska - Geneza i powstanie krakowskie w 1846 roku - Wiosna Ludów w Wielkopolsce - Wiosna Ludów w Galicji - Następstwa Wiosny Ludów	- posługuje się pojęciem rabacja - umiejscawia w czasie: początek Wiosny Ludów w Wielkopolsce (III 1848) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: rabację galicyjską (II–III 1846) - tłumaczy , w jakich okolicznościach doszło do rabacji galicyjskiej - przedstawia skutki Wiosny Ludów w Galicji	- umiejscawia w czasie: powstanie krakowskie (II 1846), likwidację Rzeczypospolitej Krakowskiej (XI 1846), zniesienie pańszczyzny w Galicji (IV 1848) - rozpoznaje postacie: Jakuba Szeli, Ludwika Mierosławskiego - przedstawia przebieg i skutki powstania krakowskiego - omawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze pruskim i Galicji z uwzględnieniem zależności przyczynowo-skutkowych	- posługuje się pojęciem serwituty - umiejscawia w czasie: ugodę w Jarosławcu (IV 1848), kapitulację sił polskich w Wielkopolsce (V 1848) - rozpoznaje postacie: Jana Tyssowskiego, Edwarda Dembowskiego - przedstawia plany powstańcze przygotowywane przy współudziale emisariuszy Towarzystwa Demokratycznego Polskiego - tłumaczy , dlaczego wystąpienia Wiosny Ludów w Poznańskiem poniosły klęskę - przedstawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze austriackim	- umiejscawia w czasie: pacyfikację Lwowa przez Austriaków (XI 1848) - umiejscawia w czasie i przestrzeni: bitwę pod Miłosławiem (IV 1848) - rozpoznaje postać Wacława Zaleskiego - tłumaczy , dlaczego planowane na 1846 r. polskie powstanie narodowe w trzech zaborach miało w praktyce bardzo ograniczony zasięg - określa , które spośród zmian dokonanych w XIX w. mogły przyczynić się do ukształtowania świadomości narodowej wśród polskiego chłopstwa	- dokonuje oceny wpływ Wiosny Ludów na kształtowanie się świadomości narodowej Polaków